

MAGAZIN

23/04

2022/23-as évad

X/8. szám

MÁJUSI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

MITTEM ÉS OLIMPIA

Interjúk: Romeo Castellucci, Aurora Cano

PORTRÉ

Főszerepben: Horváth Lajos Ottó

NEHÉZ IDŐKBEN

A Nemzeti igazgatói a két világháború között

NYITÓKÉP

ELKEZDŐDÖTT

A görögországi Epidauros antik színházából érkezett a tragédia maszkja a Duna partjára, amelyet ifj. Simet László egy háromszáz méter hosszú, negyven méter magasan kifeszített drótkötélen egyensúlyozva hozott át Budáról Pestre. Átmentem – ez volt az attrakció elnevezése. Jelentése konkrét és átvitt értelemben is értendő. Így vette kezdetét a 10. Nemzetközi Színházi Olimpia, így ünnepelte világnapját a cirkuszművészet, és a két part összekötése a főváros egyesülésének 150. évfordulójára is utalt.

A magyarországi Színházi Olimpia idén Európa legnagyobb színházi eseménye. 58 ország 400 társulata lép fel szerte az országban egészen június végéig – erről szólnak a Nemzeti Magazin aktuális számának cikkei is. A MITEM-re érkező Romeo Castellucci, aki az európai színházi élet meghatározó és megosztó figurája, például a problémateremtés művészi gesztusáról beszél (8. oldal). Milyen is a mexikói színház? A humor és az erőszak jelenlétét is említi Aurora Cano, a Mexikóvárosban működő Nemzeti Színház igazgatója, rendezője és színésze (14. oldal). Az olimpia nagy „találmánya”, hogy a határon túli magyar színházi műhelyek is részesei a kínálatnak. Áttekintjük (28. oldal): kik jönnek, mit hoznak, milyen multikulturális világot képviselnek? A táncművészet a kísérletező produkcióktól a hagyományos baletten át a néptáncig megannyi előadással van jelen az olimpián (32. oldal). Berecz András a mesemondó-fesztiválra invitálja az olvasókat (36. oldal).

Kettős évfordulóról emlékszik meg a magazin: 150 éve született Hevesi Sándor, és 140 éve Németh Antal, akik vészterhes időkben, a két világháború között voltak a Nemzeti Színház nagy formátumú igazgatói. (44. oldal)

Várjuk Önöket a Színházi Olimpia előadásaira és eseményeire – addig is jó olvasást!

Olimpianyitány: drótkötélen egyensúlyozva kelt át a Duna felett ifjabb Simet László artistaművész Budapestén 2023. április 15-én
| fotó: MTI/Balogh Zoltán

8

14

38

8

Romeo Castellucci

Kérdéseket ajánlok megfontolásra. Válaszokat adjanak a papok, filozófusok, politikusok és bírók, de ne a művészek. Ahogy Heidegger mondta, a művész problémacsínáló. Ez gyönyörű definíció, hogy ott is problémát hozunk létre, ahol esetleg nincs is. . .

14

Aurora Cano

A mexikói színház és a kulturális életünk útkerésében van: próbáljuk megtalálni a sajátos hangunkat. Szakítanánk azzal, amit mi „fehér” színháznak nevezünk, mert ezt az Európából örökölt megszólalási módot sok tekintetben nem érezzük sajátunknak.

38

Horváth Lajos Ottó

„A színészember általában ilyen. Hiába kérdezik meg a villamoson a tíz éve játszott nagymonológjáról, nem tudja elmondani, mert nincs rajta a jelmez, nincs ott a térben. Napokkal az előadás előtt inkább helyzetek jönnek elő, valami, amivel birkózol, amit nem tudsz megoldani. Ez lehet egy ritmus, gesztus. Bíbelődsz vele. . .”

44

Párhuzamos életrajzok

A Nemzeti Színház két világháború közötti korszakát két európai kitekintésű koncepciót képviselő igazgató-rendező irányította: Hevesi Sándor és Németh Antal. A kettős évforduló – Hevesi 150, Németh 120 éve született – lehetőséget ad, hogy a két életutat összevegyük.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2023. április • X. évfolyam 8. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** HTS-ART Nyomda | **Megjelenik** 7000 példányban | **Lapzárta:** 2023. április 20.

Címlapon:
Jelenet a Moszkva című előadásból
| fotó: Paulina Chávez

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

K-P: 10–18 óra | Szo: 14–18 óra,

illetve az előadások kezdetéig.

Vasárnap és hétfőn zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

SZÍNHÁZI OLIMPIA – MITEM

6 A remény üzenete • Vidnyánszky Attila

7 Új álom • Theodórosz Terzopulosz

8 Problémaajándékozó művész •
Romeo Castellucci, a Bros rendezője

12 Berecz András: Sóhajunk hajtsa vitorlátokat!

14 Humor, erőszak, menekülés • Aurora Cano, a Moszkva rendezője

MITEM-NÉZŐPONTOK • NÓRA

18 Osztovits Ágnes: Csodálatos!

18 Gulyás Gábor: Viszlát, bébi!

ELŐADÁS-AJÁNLÓ • MITEM

20 Faust tragédiája | Hajtsd ekédet a holtak csontjain át |
A megesett hercegnő története | Anasztászis (Feltámadás) |
Történetek a Mahábháratából

PROGRAMAJÁNLÓ • OLIMPIA

29 Magyar színházi határtalanságok

32 Párbeszéd a tánc nyelvén

36 Mesék, mitológia, stand up... • Berecz András

PORTRÉ

38 Belmondóval kezdődött • Horváth Lajos Ottó

SZÍNHÁZTÖRTÉNET

44 Színházigazgatók célkeresztben •
Hevesi Sándor és Németh Antal párhuzamos életrajza

SZÍNHÁZNOVELLA

50 Zalán Tibor: A főpróbahét csöppet sem diszkrét baja

53 HÍREK

55 PROGRAMAJÁNLÓ

56 HAVI MŰSOR • MÁJUS

FOLYÓIRAT

58 Szenáriúm – április–május

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostroma, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A feltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

A MEGESETT HERCEGNŐ TÖRTÉNETE

rendező: SILVIU PURCĂRETE

Radu Stanca Nemzeti Színház | Románia, Nagyszeben

mikor? hol? | május 18., 19. – 19 óra

Eiffel Műhelyház (Budapest, Kőbányai út 30.)

| fotó: Ovidiu Matiu

A remény üzenete

Európa legnagyobb színházi eseményét idén Magyarország rendezi. Négyévnyi előkészítő munka eredményeként kezdődik a 10. Nemzetközi Színházi Olimpia. Sokunk álma valósul meg ezzel. Több mint száz partnerintézmény együttműködésével az egész országban kínál programokat az olimpia. Március 27-én, a színházi világnapon indult el a görögországi Epidauruszból európai „zarándokútjára” az olimpia jelképének választott tragédiamaszk, hogy Trieszten, Bergamón, Párizson és Berlinen át érkezzen meg Budapestre, a Nemzeti Színházhoz. Nekünk magyaroknak van történelmi tapasztalatunk a tragédiáról. Ezért is választottuk az olimpia mottójának a kétszáz éve született Madách Imre emberiségkölteményének, *Az ember tragédiájának* a záró sorait, amelyek a reményről üzennek nekünk és a világnak: „Ember, küzdj és bízva bízzál!”

VIDNYÁNSZKY ATTILA
a 10. Nemzetközi Színházi Olimpia művészeti vezetője

58 ORSZÁG

400 TÁRSULAT

750 ELŐADÁS

7500 FELLÉPŐ

2023. 04. 15.

Elkezdődött
a 10. Színházi Olimpia
és a 9. MITEM

Új álom

A 10. Színházi Olimpia kimagasló eseményével kitartóan hangoztatjuk azt a vitathatatlan tényt, hogy a színházművészet elsődleges fontosságú az emberi lét szempontjából, felébreszti mindazt, ami elveszett a lét sötétjében, időtlen igazságokat és értékeket hoz létre. Budapesten és egész Magyarországon jelentős művészek a világ minden részéről újrafogalmazzák a művészet globális és időtlen értékeit, és egy új álmot álmodnak. Magyarország különféle tradíciók és iskolák találkozhelyévé válik, a párbeszédre biztatás helye lesz az előttünk álló három hónap a világ különböző színházi művészei között. Alkalom a találkozásokra, a hidak építésére és az eszmecserékre. Minden jót kívánok a 10. Színházi Olimpia megnyitásához!

THEODÓROSZ TERZOPULOSZ
a Nemzetközi Színházi Olimpia alapítója

Problémaajándékozó művész

Romeo Castellucci rendező a stílus kerüléséről, a néző feladatáról és a prófécia hiábavalóságáról

Formabontó, a nézőket komfortzónájukból kimozdító – másként fogalmazva: erősen megosztó – színházi előadásairól és kivételesen kifinomult látványvilágú operaprodukcióiról egyaránt nevezetes Romeo Castellucci. Bros című előadása májusban látható a MITEM részeként a Színházi Olimpia programjában. Alkotói módszeréről, esztétikájának alapjairól is kérdeztük, és arról, mit tart a színház, az alkotók és a nézők társadalmi szerepéről. Az olasz sztárrendezőt Salzburgban értük el, ahol az ünnepi játékokon Wagner Tannhäuserét vitte színre.

Munkái gyakran megkérdőjelezik a színházi konvenciókat, az előadásról és a közönség bevonásáról alkotott hagyományos elképzeléseket. Beavatna az alkotói folyamatba? Hogyan közelít meg egy-egy új projektet?

– Nincsen „módszerem”. Sőt, igyekszem elkerülni, hogy „stílusom”, felismerhető metodikám legyen. Minden alka-

lommal igyekszem újfajta megközelítést találni, az anyag kíváncsiságai szerint. Így a színpadi nyelvezet és az alkotás módja is akár radikálisan nagyot változik egyik projektről a másikra. Vannak olyan előadásaim, melyeket a hagyományhoz, a nyugati drámairodalomhoz kapcsolódó címek ihlettek, de számos munkám született a jegyzeteimből, tehát a semmiből.

Mi volt a munkamódszere a Színházi Olimpiára érkező Bros esetében?

– Nincs szöveg, nincs irodalmi alap. Az inspirációt egyszerűen a magam körül látottak adták. Ilyenkor jegyzeteket gyűjtök, amiket később újraolvasok és rájövök, hogy néhány dolog összekapcsolódik. Mintha vonalakat rajzolnék egy csillagképbe, előtűnnek a témák. A Bros esetében a téma a rendőrség, persze, csak mint metafora. A színházamat a nagyon erős képesség jellemzi leginkább. A képek kerülnek az illusztrációt, ellenben feladat elé állítják a nézőt, hisz gyakran nem könnyű őket nézni, problémákat vetnek fel. A nézőnek kínált probléma ajándék, hisz a feladata épp az, hogy feldolgozza és elgondolkodjon: ne szórakoztatásként fogadja a képet. Alapvető fontosságú az is, amit hallunk. És nem csak a zene, hanem a zajok is. Nevezzük ezt érzékszervi színháznak. Az érzékek összessége pedig a néző egész teste, ami mintegy alámerül: minden oldalról körülveszik az ingerek, a hang, a látvány. A zenének és a hangoknak az a szerepe, hogy érzelmet közvetítsenek, míg a látvány információt hordoz. Mindezt a néző elméje, szíve és teste állítja össze új egészé. Ebből is láthatja, hogy számomra a néző kulcsfontosságú, nagyon építék rá. Bízom benne, neki pedig be kell fejeznie a munkát, amit elkezdtem. Íme, ez az eszenciája a munkamódszeremnek.

Az előadásai gyakran váltanak ki erős – mondhatni zsigeri – reakciókat a nézőkből. Ahogy mondja, a testük reagál. Ezt a hatást szeretné kiváltani? Hogyan fogadja a pozitív és negatív reakciókat?

– Az nem kérdés, hogy a nézőnek mindig igaza van. Akkor is, ha azt mondja, ez az előadás undorító. Feldolgozza, érzékeli, amit lát, és úgy fogadja be, ahogy akarja vagy tudja. Egy előadás nem erkölcsstanóra. Nincs tanulsága. Illetve én egy ponton megállok, és a nézőnek egyedül kell tovább haladnia az úton, ami esztétikai utazás is. Utána persze ítélezhet is felettem, ha szeretne. De nem vagyok jobb a nézőknél: egyenlők vagyunk, nincs tanításom a számukra.

Inkább kérdéseket fogalmaz meg?

– Pontosan. Kérdéseket ajánlok megfontolásra. Válaszokat adjanak a papok, filozófusok, politikusok és bírók, de ne a művészek. Ahogy Heidegger mondta, a művész problémacsináló. Ez gyönyörű definíció, hogy ott is problémát hozunk létre, ahol esetleg nincs is. És nagyszerű dolog a probléma egy olyan világban, ahol csak válaszok vannak. Ha megoldandó feladattal találok szembe magam, gondolkodnom kell. Ha gondolkodom, azt jelenti, van lelkiismeretem. És a lelkiismeret radikális politikai elveket képes indukálni.

Nyilatkozta, hogy nem hisz az aktivizmusban, de abban igen, hogy a művész valamilyen formában hatással tud lenni a világra a munkája által. A kérdésfelvetésein keresztül szeretné művészetével a társadalmi normák kereteit feszegetni, vagy ez csak „járálékos hatás” és nem a cél?

– Nem elsődleges célom, hogy a társadalmi normák kereteit feszegetsem. A színház nem forradalmi, sosem volt az, sem a görögök korában, sem Shakespeare vagy Racine idején. A színház mindig a társadalom középpontjában állt, annak terméke. Viszont épp az előbbieken felvetett gondolat elve, ami magként megtelepszik minden nézőben, és működésbe lép: ez az a radikálisan politikai aspektus, ami rejtve marad.

A hagyományosnak és a kísérletinek mondott színház világában egyaránt dolgozott. Van különbség a két közeg között?

– Szerintem nincs. Gyakran dolgozom operában, azaz gazdagabb színházakban. Ott persze a közönség is más. De szerintem nincs különbség, akár egy avantgárd színházi térben, akár a párizsi Opéra Garnier nagytermében vagyunk. Ott van

velünk szemben egy néző, egy emberi lény. És a színház feladata legvégül az, hogy bizonyos értelemben pórre vetköztessen mindenkit. Természetesen más színházi technikákat lehet használni itt és ott, más a nyelvezet, mert alkalmazkodik a környezetnek, de a legmélyén a színház csak színház. Egy ősi gesztus, amit mindenki felismer, éppen azért, mert mindannyiunk genetikai emlékezetében ott van. Minden színház ugyanaz a paleolitikus barlang, amiben valaki egyszer elkezdte állatok mozdulatait utánózni. Ebben van a színház hatalmas ereje, hogy az életet utánózza.

Az előadásaival számos országban turnézik. Változtat-e bármit az adott közeg befogadóihoz igazodva? Hogyan lesz „új élete” egy-egy rendezésének az eltérő kulturális kontextusban?

– Semmin sem változtatok: akár Indiában, Kínában vagy az Egyesült Államokban vagyunk, az előadás ugyanaz. De abban van igazság, hogy a kulturális kontextustól függően változik a befogadás. Például, Kínában egész másként érzékelik a tragikumot. A tragédia alapvetően nyugati dolog, és én sokat dolgo-

zom a tragikum hatásmechanizmusával. Ezt Kínában kevésbé „veszik”, mint Európában. De a kulturális különbségek dacára az emberek szerintem ugyanolyanok, és – tapasztalatom szerint – ugyanazok az érzelmek és érzetek vannak rájuk hatással. A rendezéseimben felkínált képek annyira univerzálisak, hogy a kulturális különbségek relatívvá válnak, a nézők túllépnek ezeken.

Az előadásainak üzenete gyakran sötét, fájdalmas. De a *Requiem* végén megajándékozott minket egy reményteli, tisztasággal teli pillanattal.

– Valóban. De ez nem üzenet. A színház nem terápia, ami- ben megfogalmazódik egy minket megmenteni, meggyógyítani képes üzenet. Csak a szimptomákat mutatja fel. Persze minden előadásnak megvan a maga, mondjuk úgy, hőfoka, érzelmi hangütése. Ha az előadásvégeket említi, a *Bros* befejezése például nagyon más. Nem lehet tudni, hogy lezárás vagy nyitás. Ez a kétértelműség nagyon érdekel, mert azt végül a nézőnek kell a saját érzetei alapján feloldania.

Előadásainak visszatérő eleme a vallás, képekben és témaválasztásban is. A *Bros*-ban is fontos hivatkozást jelent a bibliai *Jeremiás könyve*. Mi a jelentősége ennek a nézőpontnak?

– Olyan kultúrában élek, amelyben keveredik a görög, a zsidó és a keresztény kultúra és hagyomány. A Nyugat ezen a három nagy oszlopon nyugszik. De ezek nem csak erkölcsi, hanem esztétikai oszlopok is. A kultúra alapanyaga a vallás. A *Bros*-ban valóban megjelenik *Jeremiás könyve*: a próféta figyelmezteti Izrael népet a rabszolgaság veszélyére. De Izrael nem figyel rá. Ez akár korunk metaforája is lehetne.

Azt mondja, nincsenek üzenetek. De mi talán vehetjük ezt egyfajta üzenetnek?

– Az üzenetet a néző fogalmazza meg. De fontos momentum, hogy a próféta érthetetlen nyelven beszél. És senki nem hallgatja meg, mert minden próféta beszéde pusztába kiáltott szó. Ez a prófécia természete, hiszen a próféta szava válságba sodor, és nem szeretjük a krízishelyzeteket, mert kényelmetlenek. Nekünk kényelmetlen hallgatni, de ő beszél, mert nem tehet mást. A néző döntése, hogyan reagál erre.

A 10. Színházi Olimpia szimbóluma egy bárka. Mit vinne tovább az egyetemes színházi kultúrából ezen a bárkán a 22. századba?

– A lehető legmesszebb mennék vissza. Így azt a tüzet menteném meg, ami megvilágított egy barlangot, hogy láthatóvá tegye az első mozdulatát annak a férfinak vagy nőnek – sokkal valószínűbb, hogy egy nőnek –, aki egy állatot vagy szellemet utánzott. Ezt a barlangbeli tüzet vinném tovább.

ORBÁN ESZTER

| fotók: Giulia Colla

Bros

Fogvatartás és szabadság, törvény és rend

A cím egy angol szleng, jelentése: testvérek, tesók. Az előadás témáját a rendőrség adja, de csupán mint a korunk társadalmára használt metafora alapja. A *Bros* – akárcsak Castellucci több rendezése –, egyfajta különös rituáléként értelmezhető, amely ez esetben a törvény és rend kérdését feszegeti. „*Hétköznapijainkat a szónakoztatás börtönében éljük. A művészet lebetőse a szabadulásra.*” A rendező e korábbi mondata is a fogvatartás és szabadság kettősségét állítja elénk, miközben ars poétikája lényegét fogalmazza meg.

Erős hanghatások, még erősebb – olyakor megosztó, durvaságot ábrázoló – képek és történetek jellemzik ezt a gondolatokat, érzeteket és érzelmeket felkorbácsoló előadást, amely nem mentes a meztelenség és erőszak ábrázolásától sem. A *Bros* amerikai rendőreljelmzésbe bujtatott férfitestvérisége a mainstream filmek képei által keltett asszociációkra épít, és azt a feszültséget is rögtön megteremti, amit a rendőrség nem megszokott jelenléte kelt a színházi közegben. „Az előadás nem politikai indíttatású, nem fogalmaz meg kritikát a rendőrséggel szemben. Véleményem szerint sokkal inkább antropológiai a kiindulópont” – fogalmaz a rendező.

A színlapon nevesített szereplőkön kívül a rendőröket amatőr férfiszereplők játsszák, akiket mindig az előadásnak otthont adó városban verbuválnak. Félnapos előkészítő próba után nagyon pontos szabályrendszer szerint strukturált cselekvéssort hajtanak végre a fejhallgatójukba érkező, számukra és a nézők számára egyaránt láthatatlan forrású parancsok alapján.

A *Bros* mindenhol megosztja a közönséget. „Az előadás az asszociációs képességeinket, ha tetszik, a világra nyitottságunk mértékét teszi próbára. (...) Fontos, jó előadás, élesen diktatúra- és erőszakellenes” – írta a Hamburgban látott előadásról Karsai György, hozzátéve: ott „csak” egy néző hagyta el a nézőteret (rosszul lett). Dublinban a nézők a produkció első negyedórájától kezdtek távozni. „Közel 90 perc erős, néma képek után a maradék közönség is reagált. Néhányan állva tapsoltak. A többség ült. Sokan egyáltalán nem tapsoltak. (...) A színház egyfajta (nem nélküli) »testvériség« (*Bros*) az alkotók és a közönség között.”

ROMEO CASTELLUCCI

1960-ban született az olaszországi Cesenában. Rendező, díszlet-, fény- és jelmeztervező: világszerte ismert az összművészeti alapokon álló színház alkotójaként, színház- és operarendező. Előadásait több mint hatvan országban játszották és játsszák. Volt a Velencei Biennálé színházi szekciójának igazgatója és az Avignoni Fesztivál társalkotója, jelenleg a Milánói Triennálé (2021–2024) főmeghívottja. Számos díj birtokosa, kapott Európai Színházi Díjat (társulatával, a Societasszal), Arany Oroszlánt (Velence) és Arany Maszkot (Oroszország) is.

Bros

Rendező, díszlet- és jelmeztervező:
ROMEO CASTELLUCCI

Societas | Cesena, Olaszország

mikor? hol?

május 23., 24. – 19 óra
Nagyszínpad

fotók: Eöri Szabó Zsolt

BERECZ ANDRÁS

Sóhajunk hajtsa vitorlátokat!

Barátaim, Thália Kedves Népe, Serege, Szerelmesei,
Rabjai, Bolondjai... Kedves Vendégek, Vendéglátók!

Egressy Gábor 1849-ben, szabadságharcunk elvesztésekor, száműzetésben Törökország felé, fázva, éhezve, szomorú emberekből színházat szervezett. Beteg honvédeket vidámítani! Szervezés közben naplót írt, melyben mélyen a szívébe, Thália lelkébe, a színház üdvörténetébe pillanthatunk.

Most, hogy a 10. Színházi Olimpia zászlaja magasba emelkedik, lebbenjen fel hazája és a színház után vágyakozó Egressy Gábor belső függönye is! Táruljanak fel ragyogó titkai, hátha testi-lelki javunkra lesz! Színházától megfosztott ember tisztánlátása ez – a színjátszás varázserejéről. Így ír: „Németi, a Nemzeti Színház énekkari tagja szintén itt van a menekülők közt! Az én kimondhatatlan vigasztalásomra! Mikor megláttam, nyakába rohantam! Valamennyi színésztársamat, egykori jó és balszerencsém osztályosait véltem benne viszont láthatni és ölelhetni. Egy perczenetre megvillant előttem az eltűnt szép világ, minden emlékeivel. Láttalak téged színészfaj, istennek csodálatos népe, ki lényedbe foglalod az élők és holtak világát, s a természet minden alakjait, ki szeszélyes vegyülete vagy a lélektani ellentéteknek, talányos összhangzata az egyéni szélsőségeknek! Újra láttam képedet, színészkar, melyet a valóságban talán soha többé nem látandok. A függöny föllebbent, s átvonult szemem előtt életpályád egész tragédiája.

Üdvözöllek színészcsalád, melyhez végzetem kedvezéséből én is tartozom, mely életemnek felitéle vagy! Távol vetett a sors téled idő és tér szerint, de benső viszony szerint én örökké veled vagyok, s a sirig veled leendek.

OLIMPIANYITÁNY

Mi vagyok én nélküled? Zenész és hangszer egymás nélkül, buzogány és bajnok egymás nélkül, éj vándora holdfény nélkül, szomjú föld eső nélkül. A sors szeszélye... ketreche szorított! Anyyira vágyakozom bázi isteneim tűzhelyéhez... mely vagyon amott az én művészetem országában!

Egressy Gábor, aki ezeket leírta, a Nemzeti Színház színésze, írója, rendezője volt. Emléke éljen!

Most pedig köszöntök mindenkit, Isten hozta Önöket, Benneteket, Drága Zenészek, Bajnokok, éj Vándorai!

Zengő hangszert, teli Holdat, éltető esőt kívánok mindahányótoknak művészetünk országában: emberi méltóságunkban szabadon, tűzhelyünk békéjében! Marokba való jó buzogányt is kívánnék tiszta szívvel, ha lelkem ne dideregne az effélettől. Helyette inkább súlyát kívánom a gondolatnak, a színpadi játéknak.

Miközben bámulatunkra élők és holtak világát, természet alakjait egyesítgetitek majd, világért se fázzatok, ne is éhezettek! Arcotok örömtől gyűljon, és egyetek jó sokat!

Végül, mikor aztán közös időnk lejár, ragyogó arccal, szemmel hajókázzatok haza! Sohajunk hajtsa vitorlátokat – arra, emlékünk – vissza!

(elhangzott a 10. Színházi Olimpia zászlajának felvonásán, 2023. április 15-én)

Moszkva | fotó: Paulina Chávez

Humor, erőszak, menekülés

Aurora Cano a „fehér” és a mexikói hangról, a Moszkva cím lényegéről és egy jezsuitából lett színházalapítóról

Kell-e támogatni a művészetet egy olyan országban, mint Mexikó, ahol számtalan ember elemi szükségleteiben szenved hiányt – a számos alapkérdés egyike, ami a közép-amerikai ország színházi életét foglalkoztatja. A „Dél Atillájáról”, a mágikus realizmusról, a tragédia népszerűtlenségéről is beszélgettünk Aurora Canóval, a Mexikói Nemzeti Színház igazgatójával, aki író, rendező és színész is.

Magyarországról nézve meglehetősen távoli a mexikói színházi élet. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) kísérőprogramjaként kerekasztal-beszélgetésen vesz majd részt a kortárs mexikói drámáról. Milyen témák és kérdések határozzák meg az életüket?

– A mexikói színház és a kulturális életünk útkeresésben van: próbáljuk megtalálni a sajátos hangunkat. Szakítanánk azzal, amit mi „fehér” színháznak nevezünk, mert ezt az Európából örökölt megszólalási módot sok tekintetben nem érezzük sajátunknak. Ennek sok jele fedezhető fel, de például a MITEM-en is látható, *Emiliano Zapata asszonyai* rendezője, Conchi Leon is erősen érdeklődik a maja kultúra iránt, ami természetesen meglátszik a színházi munkáján is. Ez az útkeresés

persze nem befolyásolja régi tulajdonságainkat: a humort és az erőszakot. Mexikóban például a halottak napja a legvidámabb ünnep, hiszen hagyományosan a gúnyolás és a humor segít bennünket szembesülni a végességünkkel. Az erőszak pedig a mindennapjaink része, ehhez elég megnézni az országunkból érkező híreket – drogháborúk, emberrablások.... A színházban az emberek nem szeretnek a nyomasztó hétköznapi gondjaikkal foglalkozni, éppen ezért a tragédia a színházainkban nem népszerű. A közönségünk inkább ki akar menekülni ebből a valóságból, ugyanakkor az erőszak belénk ivódik, és ez stíluslemként megjelenik a színjátszásunkban is. Emellett a mexikói színház politikus, mert az emberek az előadásokban is keresik a választ az életük kérdéseire.

A mexikói irodalomra is jellemző a mágikus realista címke?

– Bár Mexikó is a latin-amerikai kultúrkör része, ránk sosem volt annyira jellemző a mágikus realista jelző. Mágia helyett valamiféle különleges költőiség jellemez bennünket, inkább mondanám szürreálisnak. A mágikus jelzőben van némi könnyelműség, romantika vagy édesség, ami ránk nem jellemző. Szürreálisnak, vagy akárminek mondjuk is, ez a valóságból való kiút egyik lehetősége. Előadásainkban nagy szerepe van a párbeszédnek, de a rituális mozgások is. Előbbi miatt kissé szorongok is, hiszen *A fundamentalista* című előadásban majdnem végig beszélünk, remélem, a MITEM nézői könnyen követnek majd bennünket a feliratok segítségével.

A MITEM-en látható *Moszkva* című előadás dramaturgia és rendezője. Mi inspirálta ezt a csehovi ihletettségű produkciót?

– Maga a történet is csehovi, hiszen három mexikói színésznőről szól, akik Csehovot akarnak játszani. De ebben a vágyban az a vita fogalmazódik meg, ami ma élénk a mexikói színházi életben, és amire már utaltam: vajon az európai hang vagy befolyás mellett rátalálunk-e a saját színházi formánkra. A két felvonás ezzel szembesít: milyen kapcsolatot talál korunk Mexikója az orosz 20. század elejével, vagyis a *Három nővér* drámai idejével? Ez a dilemma végeredményben ahhoz a kérdéshez vezet bennünket, ami ugyancsak élesen jelenik meg nálunk: van-e a színháznak, a művészetnek bármilyen jelentősége napjainkban? Ez mára Mexikóban része lett a politikai és közbeszédnek: egy olyan országban, ahol számtalan ember elemi szükségleteiben szenved hiányt, kell-e támogatni a művészetet.

A Mexikói Nemzeti Színház igazgatójaként ez nyilván különösen meghatározó kérdés. Állami támogatásból tartják fenn a teátrumot?

– Nemrég neveztek ki a Nemzeti Színház élére, ami teljes mértékben állami fenntartású intézmény. A *Moszkvát* és *A fundamentalistát* is játszó Teatro de Babel társalapítója voltam, ami egy félig független, félig állami-kormányzati támogatásból élő társulat. De ha erre vonatkozik a kérdése: mindkét színházban kritizálhatjuk a hatalmat gyakorlókat.

Mexikótól ugyan távol esik az Ukrajnában zajló háború, mégis, változtatott valamit a *Moszkva* értelmezésén ez a tragikus fordulat?

– Csehovnál *Moszkva* nem a valódi orosz várost jelöli, hanem a szereplők vágyainak kivetülése. Egy kitalált, idealizált helyet, ahogyan azt a vidékiek látják. *Moszkva* Csehovnál és a mi előadásunkban is jelkép. Az általam alapított Dramafest drámaíró fesztivál vendége 2020-ban Oroszország volt, tehát rengeteg alkotóval vagyok kapcsolatban a Mejerhold Központból és a Lubimovka drámaíró fesztivál szervezői közül – akiknek

Emiliano Zapata asszonyai | fotó: José Jorge Carreón Robledo

a sorsát jelentősen befolyásolta a háború, és ez szomorúsággal tölt el. A *Moszkva* című darab szerzőjeként viszont elválasztom az aktuálpolitikai és a történelmi-irodalmi jelentést. Ez már csak amiatt is fontos, mert a művészek nem politikusok, és az orosz művészet mindig is meghatározó lesz a kultúra számára. Ha a politika miatt soha többé nem játszunk Csehovot, és nem adunk Csajkovszkij-koncertet, nehéz helyzetbe hozzuk magunkat. Ezért annak ellenére kitartok a *Moszkva* cím mellett, hogy a szó jelentése aktuálisan megváltozott.

A *fundamentalista* című előadást a Nemzeti Színházban A kertész kutyája című vígjátékot is színre vivő Ignacio García rendezte. Őt elsősorban a spanyol arany század irodalma foglalkoztatja, miért nyúlt ezúttal egy finn kortárs darabhoz?

– Több mint húsz éve foglalkozom drámaírással, és nemzetközi fórumokon is keresem a kortárs drámaírás lehetőségeit külföldi alkotókkal. *A fundamentalistára* Finnországban találtam, Juha Joleka darabja nagyon megtetszett. Később érkezett

FÓKUSZBAN

A MEXIKÓI SZÍNHÁZ

Juha Joleka

A fundamentalista

rendező: IGNACIO GARCÍA

Teatro de Babel | Mexikóváros,
Mexikó

mikor? hol?

május 6. – 19 óra •
Gobbi Hilda Színpad

Moszkva

írta és rendezte: AURORA CANO

Teatro de Babel | Mexikóváros,
Mexikó

mikor? hol?

május 7. – 19 óra
színpadi nézőtér, Nagyszínpad

Emiliano Zapata asszonyai

írta és rendezte: CONCHI LEÓN

Mexikói Nemzeti Színház |
Mexikóváros

mikor? hol?

május 8. – 19 óra
Kaszás Attila Terem

A mexikói kortárs színház

A beszélgetés résztvevői:
LUIS DE TAVIRA, a Mexikói
Nemzeti Színház alapítója,
híres igazgatója, színész,
A fundamentalista című
előadás egyik szereplője,
AURORA CANO, a Mexikói
Nemzeti Színház jelenlegi
igazgatója, a mexikói kortárs
drámaközpont, DramaFest
alapítója, akit *A fundamentalista*
című előadásban színészként
is láthatunk, valamint JESÚS
HERNÁNDEZ, a *Moszkva* című
előadás látványtervezője.
A beszélgetést JAVIER VALDIVIESO,
a budapesti Cervantes Intézet
igazgatója vezeti.

mikor? hol?

május 8. – 17 óra
Kaszás Attila Terem

A fundamentalista | fotó: Paulina Chávez

hozzánk a Teatro de Babelbe Ignacio García, hogy egy Velázquezzel és híres festményéről, a Las Meninasról (Az udvarhölgyek) rendezzen egy darabot. Ekkor mutattam meg neki Juha Joleka szövegét, és őt is lenyűgözte ez a vallási fanatizmusról szóló darab.

A *fundamentalista*ban Luís de Tavira lesz színészként az ön partnere, aki elődje volt a Nemzeti Színház élén, ráadásul jezsuita papból lett rendező. Mennyire hatott Luís de Tavira egyházi múltja a darabra?

– Luís de Tavira a mexikói színház egyik legjelentősebb alakja, aki valóban pap volt, mielőtt rendezni kezdett. Az egyházi szolgálattal ugyan felhagyott, de hitében megmaradt. Ez önmagában kivételes a színházi világban, és nem azt jelenti, hogy régi vágású konzervatív lenne, merthogy nagyon is nyitott személyiség, de a hite szilárd. Én vele szemben agniztikusnak tartom magam, ezért is izgalmas, hogy ketten játszunk ebben a darabban. Igaz, eléggé megváltoztatva a valódi felállást, hiszen az előadásban én játszom a *fundamentalista*t, ő pedig a mérsékelt hívót. A színház erre is képes: szerepeink szerint egymásba szeretünk. Mexikóban közismert, hogy teljesen más a beállítottságunk, ezért sokan örülségnek tartották, hogy ketten játszunk egy darabban. Természetesen mindig tudtunk egymásról, de korábban valóban csak távolból figyeltük a másik munkásságát. Ezért is jó, hogy egy külföldi rendezte a darabot, hiszen így a spanyol Ignacio García egyfajta bíróként lépett fel, hogy igazságot tegyen a „teológiai vitánkban”.

A MITEM-re érkező harmadik mexikói előadás, az *Emiliano Zapata asszonyai* is kortárs darab. Miért aktuális a „Dél Atillájának” története?

– Emiliano Zapata az igazságért küzdött a 19. század végén és a 20. század első két évtizedében. Az 1910-ben kirobbant mexikói forradalomban azzal tűnt ki a többi forradalmár közül, hogy ő a földért és a vidékért emelt szót. Míg a küzdelem a diktátor ellen és a demokráciáért zajlott, Emiliano Zapata azt akarta elérni, hogy a föld kerüljön vissza az emberekhez – ez jelentős különbség. Zapata magatartása szélsőséges volt, ő nem akart tárgyalni a hatalommal, csak a földkérdés érdekelt – és végül elbukott. Bár a legszegényebbekért folytatott küzdelme kudarcra végződött, jelképpé vált. Tudom, hogy az Atilla-hasonlat az önök számára különösen ismerős lehet, remélem, ez csak még jobban felkelti a magyar nézők érdeklődését.

LUKÁCSY GYÖRGY

Moszkva

Múlt és jelen – Csehov és a mexikói színház találkozása

Három nő eltéved egy színházban a 21. század elején. Három színésznő, nézőt keresve, az orosz sztyeppéről a mexikói pusztába utazik. Lánytestvérek, művészek, gyűjtögetők: három nemzedék képviselői kérdőjelezik meg a színház jelentőségét és saját életük irányát, miközben olyan helyre igyekeznek, ahol minden csodálatos, vagy ahol legalább meleg van.

A történet csehovi, hiszen három mexikói színésznőről szól, akik Csehovot akarnak játszani. A két felvonás ezzel szembesít: milyen kapcsolatot talál korunk Mexikója az orosz 20. század elejével, vagyis a Három nővér drámai idejével? Ez a dilemma végeredményben ahhoz a kérdéshez vezet bennünket, ami ugyancsak élesen jelenik meg Mexikóban: van-e a színháznak, a művészetnek bármilyen jelentősége napjainkban? – fogalmaz Aurora Cano, a Csehov nyomán készült darab írója, aki egyben az előadás rendezője is.

A csehovi szöveget tükörként és ellentétként használja a szerző-rendező, és egy expreszszionista hangvételű fekete komédiát vitt színre, amely három hivatásos színésznő problémáit, élethelyzetét járja körül. Mindezek mögött az író-rendező, Aurora Cano alapkérdése ez: van-e létjogosultsága a színháznak a mai Mexikóban? Hogyan hat a színeszre az a mindennapi gyakorlat, amikor egy másik kulturális, társadalmi, politikai, történelmi valóságot élő személy bőrébe bújunk? A színház önmaga megtalálására vagy elvesztésére szolgál? Mit üzen Csehov három mexikói nőnek a Mexikóban és a világban kialakult paradigmaváltások és válságok korában?

A Moszkva fekete vígjáték a művészet társadalmi funkciójáról, és ez nagy aktualitást kap a Mexikóban folyó kultúrpolitikai viták fényében. A Carmen Mastache, Teté Espinoza és Tamara Vallarta főszereplésével játszott előadás látványvilága Jesús Hernández festő műve, aki a Prágai Quadriennálén (ez a színházi látványtervezés és scenográfia kiemelkedő nemzetközi eseménye) 2015-ben a mexikói pavilon kurátora volt és a World Stage Design 2017 aranyérmese. A jelmezeket az a Jerildy Bosch tervezte, aki 2007-ben és 2019-ben is díjazott volt a Prágai Quadriennálén, a hangzásvilágának megalkotója pedig a MITEM-en rendezőként is szereplő Ignacio García.

AURORA CANO

2022 óta a Mexikói Nemzeti Színház társulatának művészeti igazgatója, rendezőként és színésznőként is részt vesz előadások létrehozásában. 2004-ben Nicolás Alvaradóval megalapította a Teatro de Babel társulatot, és létrehozta az új művekre összpontosító DramaFest nemzetközi kortárs színházi fesztivált. A Teatro de Babel az egyik legjelentősebb nemzetközi kooperációs társulattá vált. Megfigyelőként meghívást nyert a New York-i „Lark Theatre” programba, dolgozott a Bogotában rendezett „Kolumbiai Nemzeti Drámaírói Díj” zsűrijében. 2013-ban a madridi Királyi Színművészeti Iskola vendégrendezője volt. 2021 óta tagja az Alkotóművészek Nemzeti Hálózatának.

Moszkva

írta és rendezte: AURORA CANO

Teatro de Babel | Mexikóváros

mikor? hol?

május 7. – 19 óra
színpadi nézőtér, Nagyszínpad

| fotó: Paulina Chávez

OSZTOVITS ÁGNES

„Mi, nézők úgy véljük, minket formáznak a színészek, s arra bízgatnak, merjünk őszinték lenni.

GULYÁS GÁBOR

„A rendező képes volt az emberi lelkek szintjére emelni a jelent tönkre tevő konfliktust.

Csodálatos!

Ibsen *Nórája*, ha tetszik, *Babaháza*, többször is jelen volt az idén Színházi Olimpiává te- rebélyesülő MITEM-en. Láttunk kifejezetten férfigyűlölő, neofeminista előadást Ibsen szülőházából, fiatalos erdélyi produkciót, amely üvegkoporsónak láttatta a Helmer-há- zat, Nóra otthonát. De nézhetünk szinte minden évadban magyar bemutatót fiatal szí- nésznőkkel, akik kivétel nélkül arra vágynak, hogy a szemünk láttára nőjenek fel, s hagy- ják el kényelmes otthonukat, hagyják hátra érzéketlen férjüket, rajongójukat, három gyermeküket, barátnőjüket. A *Nóra* nagyon hálás szerep, a nézőkben részvétet ébreszt, hiszen nem tett ő semmi rosszat, csupán gyerekes csacsкасággal aláírást hamisított, hogy férje gyógykezelésére pénzt szerezzen. Mivel adósságát rendesen törlesztette, nem gon- dolta, hogy „ügyekedésére” fény derülhet. Ám az egykori kölcsönző, Krogstad zsarolni kezdi. Vegye rá igazgatóvá frissen kinevezett férjét, hogy alkalmazza a bankban, ahonnan egykor aláírás-hamisítás miatt kirúgták. Nóra próbálkozik, de a férj nem enged. Amikor kiderül Krogstad leveléből, mit művelt Nóra évekkal ezelőtt, Torvald nem köszönetet mond feleségének, hogy mi mindenre volt hajlandó érte, hanem mélységesen elítéli tet- tét. Erre az asszony becsapja az ajtót, és otthagyja otthonát.

Ibsen háromfelvonásos, immár gimnáziumi érettségi tétellé is előlépett darabjában Nóra sorsát és jellemét több szereplő és többféle helyzet árnyalja, ahogy a Nórával kö- zel azonos időben született Tolsztoj-remekműben, az *Anna Karenyinában* Annáét. Az 1870-es évek második felében a levegőben van a polgári házasság válságának témája. Megjelennek a teljes életre vágyó feleségek és az érzéketlen, a társadalmi konvencióknak megfelelni kívánó férjek. Anna a vonat elé veti magát, Nóra elhagyja otthonát, s nem tud- ni, hol végzi.

Viszlát, bébi!

Úgy alakult az életem, hogy nem láttam túl sok babaházat. Kisfiúként természetesen nem játszottam ilyesmivel, s mivel a gyermekeim is fiúk, nekik sem szereztem be. Amit volt alkalmam megsejlelni, az olyan idealizáltnak tetsző, műanyagból készült miniszó- ba volt, amelyben volt kiságy is – gyerek nélkül én sem tudom elképzelni az otthont, de ez a babaházforma kissé idegesített, mert menthetetlenül giccsesnek találtam. Valószínűleg nem függetlenül attól, hogy az otthont már régóta többnek tekintem egy sematikus berendezett térnél – leegyszerűsítve: olyan érzelmi elkötelezettségnek gondolom, ami- ben benne lehetnek a hagyományaink, a fontosnak érzett illatok és érzések is, magyarán a „lélek” tapasztalata.

Ezért is volt nekem nagy élmény az idei MITEM és a Színházi Olimpia nyitóelőadá- sa, a Theodórosz Terzopulosz által rendezett *Nóra*, mert az Attisz Színház előadásában egy ilyen karakterű babaház jelenik meg. Itt nincs kiságy, nincs nagyágy, nincs szék, nincs asztal – a rendező által tervezett díszlet a lélek tere. Úgy kezdődik az előadás, hogy lát- szólag nem történik semmi. Világos ajtónyílások sorát látjuk – telik az idő, de egyik sem nyílik ki. Ez történik. Szokatlan esemény színházban, de itt, most nézőként megtapas- tallhatjuk a várakozást. Nórára várunk. Sokáig. Aztán kissé megnyílik az egyik ajtó, de ott nem a fiatal hősnő jelenik meg, hanem egy idősebb férfi, akiről nemsokára kiderül, hogy ő Krogstad. Nem sokat beszél, de ebből is rögtön érződik a karaktere – ő egy racionális gondolkodásra képes, magabiztos törtető. Aztán egy másik nyílásnál megjelenik Nóra is, szó szerint a férje fölött állva. Tipikus újgazdag divatbaba, férje, Torvald hatásos megje-

Kötelező olvasmányokról lévén szó, még magunknak is nehezen valljuk be, hogy idővel csak a nagy hármások jutnak eszünkbe, ha a regényre, illetve a drámára gondolunk: Anna, Karenin és Vronszkij, vagy Nóra, Torvald és Krogstad. A rendező, Theodorosz Terzopulosz is erre az emlékezetre épít, amikor Ibsen darabjából csupán három személyt „hagy életben”. A végkifejlet szempontjából mindenki más felesleges. A háromórás műből így lesz egy óra. S nem mellesleg: a 19. századi színjátékból kortárs dráma.

Csodálatos! – kiált gúnyosan a Helmerék otthona körül ólálkodó Krogstad a darab elején. Csodálatos! – ujjong Nóra, végére is van egy szerető férje, három szép gyereke, kedvére vásárolhat karácsonyi ajándékokat. Csodálatosnak látja az

lenésű kanárija. A pénz élteti, pontosabban a pénzhez kapcsolódó látszatok révén elérhető sikerek. Nem látszik őszintének, pedig szenvedéllyel beszél mindenről. Úgy tűnik fel, hogy szerelmes Torvaldba, s a férje is szerelemmel rajong érte. Boldog házaspár? Lehet. De hol vannak a gyerekeik? Őket nem látjuk, a szobalányt és a család barátait sem. De az idilli házasságban élő párból sem túl sokat, mert nincsenek hétköznapi szituációik. Hasonlóan mozognak, mint a ripacs színészek: dinamikus és meggyőzően, de hagyományos epizódok nélkül. Mintha a testük csak egy fölösleges köntöse lenne a lelküknek, amelyek klasszikus jelenetek nélkül is képesek erősen kommunikálni. Nóra lelke viszonylag hamar háborogni kezd – rájön, hogy hiába él kötelességtudóan, nem juthat túl messzire.

A főhöst játszó Sophia Hill fantasztikus alakítást nyújtva hitelesen képes többször átlényegülni a színpadon – az öntudatos nő előbb Krogstad zsarolása előtt meghajolva próbálja uralni a férje lelkét, aztán az őt korábban kisegítő, most pedig

életet a friss bankigazgató, Torvald is. Tökéletesen eljátszott idill, Nóra csivitel, énekel, boldogan költi a pénzt. Ezt az idillt veri szét módszeresen Krogstad. Udvarol és zsarol. Ő is magasra vágyik, mint Torvald, úgy véli, neki is joga van ilyen életre. Amikor kiderül, hogy a férj is, a zsaroló is csupán játékszernek tekinti, Nóra összeomlik, de előtte végig kell hallgatnia férje prédikációját a társadalmi elvárásokról, a látszatvilág törvényeiről. Nincs megbocsátás. Nóra nem az új életre, hanem a halálra készül, amit Krogstad megígér neki.

Terzopulosz, aki mindig maga tervezi a színpadképet, ezúttal egyetlen díszletelemmel dolgozik: a színpadot hosszú ajtó-sor uralja, melynek egyes elemei többnyire résnyire nyílnak: hol csak egy kéz, hol egy alak jelenik meg bennünk. Itt mindenki figyel mindenkit. Fekete-fehér világ ez, amelyet a fény és a profán és szakrális hangeffektusok is aláhúznak.

A kiváló görög rendező szerint (akinek *Bakbánsnőjét* mindenképpen érdemes megnézni a Nemzetiben, ahol a hírek szerint a 2023/24-es évadban is rendez majd) az ő *Nórája* a színházról szól, ahol az alakoskodás, a hamis hang mindig lelepleződik. Mi, nézők úgy véljük, rólunk beszélnek, minket formáznak a nagyszerű színészek, s arra biztatnak, merjünk őszinték lenni. Ne a halált, hanem az életet válasszuk. Ne a konvencióknak, hanem önmagunknak akarjunk megfelelni. Csodálatos üzenet egy csodálatra méltatlan korban.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

kihasználó törtető munkatárs cselszövő praktikájába majdnem belepusztul, majd belátva, hogy egy erkölcstelen színjáték szereplője lett, képes új életet kezdeni, bátran lelépve a színről. Érthetjük úgy, hogy ezzel megfizet a bűneiért, de úgy is, hogy képes megszabadulni a bűnös örökségétől azzal, hogy amikor az álomszerű élete Krogstad megjelenésével rémálommá válik, abból nemsokára merész nagyvonalúsággal kiszáll. Nem a *Nóra*-előadásokból ismerős feminista vonalat képviseli, nem azért mer az önmegvalósítás útjára lépni, mert a női szerepet újragondolja, hanem mert nem hajlandó elfogadni a hazug életet, amit itt történetesen a férje testesít meg. Nem játssza többé azt a játékot, amit Torvald rendez, amiben Krogstad egy drámai hős. Meggyőzően jeleníti meg az avittas értékeket képviselők lelkét a két férfi szereplő is, Taszosz Dimasz és Antonisz Miriankosz erős színpadi jelenléte nélkül biztosan nem tapasztalnánk meg azt a rendhagyó feszültséget, ami a produkciót végig uralja, de az előadásnak egy főszereplője van, s ez a színésznő kivételesen nagy alakítást nyújt.

Terzopulosz adaptációja hű maradt a norvég író drámaelfogásához, de képes volt új szintre, az emberi lelkek szintjére emelni a múltból kibomló, a jelentönkre tevő konfliktust. Ez bravúros teljesítmény. Túlzás nélkül mondhatom, élmény volt látni.

a szerző filozófus, esztéta

Faust tragédiája

Egy európai történet kínai felfogásban

Goethe Faustjának ez az ötfelvonásos adaptációja, a Faust tragédiája jelentősen eltér az eredeti mű szövegétől. Faust életének öt szakaszát fordított sorrendben, a végétől az elejéig haladva mutatja be. A történet Faust, a természethódító kudarcával indul, politikai törekvéseinek meg hiúsulásával folytatódik, majd a klasszicista szépségahajszolás csömörén és a való világbeli szerelmi csalódáson át ível a tudásból való végső kiábrándultságig. Kielégíthetetlen vágya arra készteti, hogy Mefisztó, a tagadás szelleme vezetésével addig tapasztalja meg az élet hullámvasútját, míg az út végén csak a kudarc fájdalma marad számára. Ha vágyainkért eladjuk a lelkünket, az nem csak Faust esetében vezet tragédiához, hanem az egész emberiség számára is tragikus következményekkel jár az ősidóktól fogva. Ha csodálatosnak hirdetett emberi civilizációnk vágyakra épül, akkor értelmét veszti és csupán lelki szenvedésekhez vezet a haladás, a fejlődés. Margit buzdítására Faust végül átlát a szitán, megküzd az ördöggel, kishíján meg is mérgezi. Bár végül kudarcot is vall, Faust folyamatos önvizsgálata és az élet értelmének, értékének kitartó keresése felszínre hozza az emberiségben rejlő jót, és felveti feltéteti Fausttal a kérdést: Milyen valójában „embernek” lenni?

A darab Yang Zhankun professzor, a projektcsapat tagjainak átírata Goethe Faustja alapján.

LIU LIBIN

Prof. Liu Libin 1953-ban született Harbinban, Kínában. A Központi Színművészeti Akadémia (CAD) Oktatásfejlesztési Alapítványának volt főtthkára, a Színházi Olimpia Nemzetközi Bizottságának tagja. 1977-ben végzett a CAD színművészeti tanszékén, majd színészeti kurzusok szaktanáraként dolgozott, előadó-művészetet, színészi készségeket, rendezői ismereteket oktatott. Eddig több mint 30 színpadi művet rendezett. Tanulmányai között szerepel: Előadások az előadói koncepciókról; A színháztárs és az alkotás lélektani vizsgálata; Karakteralkotás; Előadások az emberi természetéről; Gondolatok az üres térről; Tisztelgés a klasszikus művek előtt; Az alkotói képzelőerő. Az Ázsiai Színművészeti Oktatási Központ főtthkárhelyettese.

Faust tragédiája

rendező: LIU LIBIN

Központi Színházi Akadémia |
Peking, Kína

mikor, hol?

május 10. – 19 óra

Nemzeti Színház, Nagyszínpad

Hajtsd ekédet a holtak csontjain át

Krimi, költészet és az alapkérdés: szabad-e ölni?

A *Complicité* világhírű nemzetközi vándortársulat Simon McBurney rendezésében mutatja be a *Hajtsd ekédet a holtak csontjain át* című új darabját. A fekete humorú, anarchikus-noir darab Olga Tokarczuk Nobel-díjas írónő azonos című regénye alapján készült. Az autoriter struktúrák ellen elszánt támadást intéző mű elemi elutasítást váltott ki a szerző hazájában, Lengyelországban: a jobboldali sajtó „ökoterroristának”, hazaárulónak kiáltotta ki Tokarczukot. A történet a tél közepén indul egy eldugott lengyel hegyi falucskában. A helyi vadászegyesület tagjai egymás után halnak meg rejtélyes körülmények között, és Janina Duszejko – helybéli különc idős asszony, környezetvédő, lelkes csillagjós és William Blake-fordító – gyanús összefüggéseket sejt a háttérben. Jó ideje figyel a falucska körüli elszigetelt hegyvidéki környezetben élő állatokat, és furcsának találja a viselkedésüket... Janina harcos ellenállásba kezd a körülötte tapasztalható igazságtalanságokkal szemben, igyekszik kitörni a társadalom és a nemi szerepek fogságából. Tettei kérdéseket vetnek fel az őt körülvevő férfitilággal és mélyebb emberi szándékainkkal kapcsolatban: mit jelent embernek és mit állatnak lenni, szétválaszthatjuk-e a kettőt? Állatot ölni miért sport, embert ölni miért gyilkosság? A *Hajtsd ekédet a holtak csontjain át* elgondolkodtató, ironikus, túlvilági elemekkel megtűzdelt krimi, mese a világmindenségről, a költészetről, az aktivizmus korlátairól és lehetőségeiről.

| fotó: Camilla_Adams

| fotó: Jóni Kristjánsson

SIMON MCBURNEY

Színész, író és rendező, napjaink egyik legújítóbb, legnyughatatlanabb és legbefolyásosabb színházcsinálója. 1983-ban társalapítója volt a *Complicité* nevű társulatnak. Simon nem fél a legősből színházi formákat a legkorszerűbb műszaki megoldásokkal bemutatni. Munkásságának jellegzetes vonásai A találkozás (2015) című díjnyertes előadásban is megjelennek. Simon számos díja közül megemlítendő az Európa kiemelkedő multidiszciplináris művészeit elismerő berlini Konrad Wolff-díj (2008), valamint a rangos japán Yomiuri-díj (2009). 2012-ben beválasztották az Avignoni Fesztivál tagművészei közé, továbbá számos egyetem, többek között a svédországi Lund Egyetem, a londoni Metropolitan University és a Cambridge University díszdoktora.

Hajtsd ekédet a holtak csontjain át

rendező: SIMON MCBURNEY

Complicité | London,
Egyesült Királyság

mikor, hol?

május 16., 17. – 19 óra
Nemzeti Színház, Nagyszínpad

OLYMPICS

110

OLIMPIA-MITEM

JEGYEK*

1.800 Ft | 2.100 Ft | 3.000 Ft | 3.800 Ft

BÉRLETEK**

4 előadásos bérletár **8.400 Ft**
30%-os kedvezmény

6 előadásos bérletár **12.600 Ft**
40%-os kedvezmény

10 előadásos bérletár **15.000 Ft**
50%-os kedvezmény

RÉSZLETEK: MITEM.HU

* a kedvezmények érvényesek ** bérletek a SnowShow-ra nem érvényesek

A megesett hercegnő története

Japán kabuki mese alapján készült európai előadás

A megesett hercegnő története című előadás alapja Silviu Purcărete eredeti szöveggönyve IV. Tsuruya Namboku kabuki darabja nyomán. Silviu Purcărete európai előadást hoz létre a színházi hagyomány alapján, a kabuki szövegét, szabályait és terét követve, de saját értelmezésben. Seigen (egy pap) szerelmes fiatal tanítványába, Shiragikuba. Hogy elmeneküljenek a reménytelen helyzetből, úgy döntenek, öngyilkosságot követnek el. A lány egy szikláról a viharos tengerbe veti magát, de a papnak nincs akaratereje a tethéz. Tizenhét évvel később egy fiatal hercegnő érkezik a templomba, Seigen meglepődve és döbbenten fedezi fel benne rég elveszett szerelme reinkarnációját...

A megesett hercegnő a megszállott szerelemtől, gyilkosságról, reinkarnációról, bosszúról szól. E témákat humorral és öniróniával tárja elének az előadás, érdekfeszítő kommentárt alkotva az európai és a japán kultúra közötti párbeszédhez.

A produkció a legjobb előadásért, a legjobb díszletért és a legjobb színésznőnek járó UNITER-díjat kapott, ami a román színházi élet legfontosabb fesztiváljának elismerése.

A különleges stílusáról ismert Silviu Purcărete minden előadása hatalmas, katartikus élmény. Különösen a „klasszikus” irodalmi repertoár iránt mutat nagy érdeklődést, sajátosan közelíti meg az ókori tragédiákat, Shakespeare-darabokat, illetve az emberiség irodalmának más nagy remekműveit. Alkotásai a román és nemzetközi színpadok megkerülhetetlen darabjaivá váltak az elmúlt évtizedekben.

SILVIU PURCĂRETE

1950-ben született Bukarestben, és ugyanitt szerzett diplomát a Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Dolgozott Piatra Neamț-on, Konstancán, Bukarestben, 1988 óta pedig a craiovai Nemzeti Színházban. 2007-ben a szebeni Radu Stanca Nemzeti Színházban színre vitte Goethe Faustját. 1996-ban vezetője lett a Limoges-i Színházi Központnak. Munkásságát számos díjjal ismerték el: a Kritikusok díja (Edinburgh-i Nemzetközi Fesztivál, 1991), a Legjobb Külföldi Előadás díja (Montréal, 1993), a Peter Brook Golden Globe Díj a legjobb színházi rendezésért (1995), a Kritikusok díja (Dublini Színházi Fesztivál, 1996), az UNITER (román színházi szövetség) legjobb rendezés díja (1993, 2005, 2019, 2022).

A megesett hercegnő története

rendező: SILVIU PURCĂRETE

Radu Stanca Nemzeti Színház | Nagyszeben, Románia

mikor? hol?

május 18., 19. – 19 óra

Eiffel Műhelyház

(Budapest, Kőbányai út 30.)

| fotó: Ovidiu Matiu

Anasztászis (Feltámadás)

Himnusz Élet erejéhez és a kifejezési formák pompájával

Az *Anasztászis* az élet különböző fázisait és valóságait ábrázolja a születéstől a halálig, majd ismét az újjászületést a természet, az állatok és az emberek világában.

Az *Anasztászis* az Élet erejéhez szóló himnusz, egyúttal tisztelgés az előadó-művészet előtt, feltárva a stílusok és kifejezési formák pompáját.

Különböző országokból és hagyományokból érkező előadók játszanak az előadásban: a japán nó, a kínai nankuan opera, a balinéz topeng, az indiai bául tánc és dalok, valamint a kathakali, a brazil bumba meu boi, a flamenco és egyes nyugati kortárs stílusok képviselői.

Sokféleképpen létrejöhet egy előadás, amelynek művészei különböző hagyományokat képviselnek. Az egyik módja, hogy a művészek eltávolodnak saját hagyományuk formáitól, és a többiekkel együtt egy közös stílust találnak. Vagy akár felvehetik egy idegen hagyomány stílusát is, hogy új lendületet adjanak az általuk bemutatott műnek. Találkozhatunk ókori görög drámákkal a nóból építkező japán színészek tolmácsolásában, vagy franciául előadott Shakespeare-szövegekkel, miközben a színészek a kabuki színpadi formavilágából merítenek ihletet.

A Theatrum Mundi társulattal Eugenio Barba egy másik elvet követ: minden művész hűen megőrzi az általa képviselt stílusra jellemző sajátosságokat, és ezeket integrálja a történet különböző jeleneteinek kontextusába. Az *Anasztászis* a 10. Nemzetközi Színházi Olimpia részeként Pécsváradon zajló workshop, az 17. ISTA/NG – Nemzetközi Antropológiai Iskola előadása.

EUGENIO BARBA

Eugenio Barba 1936-ban született Olaszországban. 1954-ben Norvégiába emigrált, ahol hegesztőként és tengerészként dolgozott. Közben francia és norvég irodalomból és vallástörténetből szerzett diplomát az Oslói Egyetemen. 1961-ben Lengyelországban rendezést tanult a Varsói Állami Színiiskolában, majd csatlakozott Jerzy Grotowskihoz, aki mellett három évet töltött el. 1963-ban Indiába utazott, hogy kitanulja a kathakali nevű színházi formát. 1964-ben hozta létre az Odin Színházat, ahol a Theatrum Mundi Társulattal kiegészülve az elmúlt ötven évben 76 produkciót rendezett.

Anasztászis (Feltámadás)

rendező: EUGENIO BARBA

A 17. ISTA/NG – Nemzetközi Antropológiai Iskola és a Theatrum Mundi társulata

mikor, hol?

május 20. – 19 óra
Nemzeti Színház, Nagyszínpad

| fotó: FrancescoGalli

Történetek a Mahábháratából

Kathákali – indiai színházi hagyomány

„Ami nem áll ebben a műben, azt hiába keresnők a hármaskör világán!” – olvashatjuk az ősi indiai eposz, a Mahábháratára eredeti ajánlásában.

Keralából, Dél-India zöldellő vidékéről származik a kathákali stílus, amely különböző előadói és rituális gyakorlatok sokszínű kultúrájából merítve a 17. században nyerte el a most látható végleges formáját. A látványos arcfestések és jelmezek pazar kombinációi, a hipnotikus és rendkívül kifinomult éneklés és ütős zenei játék, valamint a színészek legendás technikai felkészültsége helyezik e művészetet a világshínház csúcsára.

Magyarországon először élhetnek végig a nézők egy teljes, hagyományos kathákali éjszakát. Nem pusztán egy előadást, hanem (chai tea és számosza kíséretében) egy kis darab Indiát varázsolnak ide a művészek. A produkcióban részt vesz Sadaanam Krishnankutty, aki a kathákali egyik legjelentősebb ma élő képviselője.

A Történetek a Mahábháratából című Kathákali stílusú előadás 22 órától veszi kezdetét a Nagyszínpadon. Az előadás hossza 7 és fél óra, így 27-én hajnalban 5.30-kor, napfelkeltekor ér véget. Az előadás után következik a Kelikottu, azaz a hagyományos napüdvözlő rítus, amelyben (egy kis reggelivel egybekötve) Kathákali dobos zenekar ad rövid koncertet, illetve a zenészek dallal köszöntik Szúrját, a hindu mitológia ősi napistenét.

DR. KALAMANDALAM

JOHN

A Kalatharangini Kathákali Iskola alapítója és igazgatója. Keralában született 1955-ben. Kilenc éven át szigorú, napi nyolcórás Kathákali képzésen vett részt, amelyet Guru C. Padmanabhan Nair és Vijayakumar vezettek a Kerala Kalamandalamban. Szanszkrit nyelvet és Kathákali irodalmat tanult prof. Unnikrishnan Elyadutól. 1977-ben megkapta a legjobb Kathákali diáknak járó A.D. Bolland Arany-medált, majd 1978-ban indiai állami ösztöndíjban részesült. Mióta befejezte tanulmányait, indiai és külföldi diákokat oktat a Kerala Kalamandalamban.

Történetek a mahábháratából

rendező: DR. KALAMANDALAM JOHN

Teatro Tascabile di Bergamo
| Bergamo, Olaszország •
Kalatharangini Kathakali Iskola
| India

mikor, hol?

május 26. – 22 óra
Nemzeti Színház, Nagyszínpad

Ismeretterjesztő előadás
a Kathakali táncszínház
mítoszáról és költészetéről

május 25. – 18 óra
Kaszás Attila Terem

Élőben követhető a kathákali
színészek maszkfestése és
beöltöztetése

május 26. – 17 óra
első emeleti előcsarnok

Fesztiválok olimpiája

A 10. Színházi Olimpia fesztiválok hálózatát is jelenti. A programban a bábművészek, a kortárs tánc és a néptánc képviselői, a gyerek- és ifjúsági színházak, az alternatívok, az amatőrök és a diákszínjátszók számtalan kicsi és nagy fesztiváljai is várják az érdeklődőket Budapesten és szerte Magyarországon. Májusi fesztiváleseményeket ajánlunk – gyerekeknek és felnőtteknek.

Üveg cipő | fotó: Kis Kata Linda

ORSZÁGOS SZÍNHÁZI SZEMLE

SZÍNHÁZI KÖRKÉP, EGY ÉVAD SŰRÍTMÉNYE.

A debreceni Csokonai Színház látja vendégül a magyarországi nemzeti és kiemelt státusú teátrumokat, amelyek maguk jelölték a szemlére a saját küldetésüket, művészi hitvallásukat leginkább reprezentáló előadást. A cívisváros közönsége szerencsés, mert egyben láthatja azt, ami a legújabb színházi termés Magyarországon. A színházi szemle célja, hogy a párbeszéd és a művészi tevékenység iránti tisztelet jegyében képet alkossunk arról, milyen társulati küldetés, célok és igények mentén folyik a művészeti munka színházainkban. A debreceni szemle találkozás: a színházi szakmai képviselőinek találkozása egymással és a közönséggel.

mikor? hol?

május 15.–június 15.
Csokonai Fórum, Debrecen

PLAYON!

A TÖRTÉNETMESÉLÉS ÉS A NÉZŐI BEVONÓDÁS ÚJ FORMÁIT KERESŐ

előadások a PlayOn! nemzeti színházi projekt keretében a budapesti Kolibri Színházban. A digitalizáció és a tizenéveseknek szóló színház kapcsolatát kutató nemzetközi együttműködésben az alkotók a klasszikus történetmesélést interaktív formákkal váltották fel, olyan digitális technológiák alkalmazásával, amelyek a fiatalok számára is széles körben ismertek. A nézők résztvevőkké is válnak, hol azért, mert egy VR-szemüvegen keresztül nézik a történetet; vagy egy interaktív tablet vezeti őket végig a városban; máskor befolyásolhatják a színházi történetet a mobiljukon keresztül; vagy éppen virtuálisan létrehozott hangkulisszában bolyongnak.

FELLEPO TÁRSULATOK: **Theater Dortmund** (Németország)

• **Elsinor Centro Di Produzione Teatrale**

(Olaszország) • **Landesbühnen Sachsen**

(Németország) • **Landestheater Linz** (Ausztria)

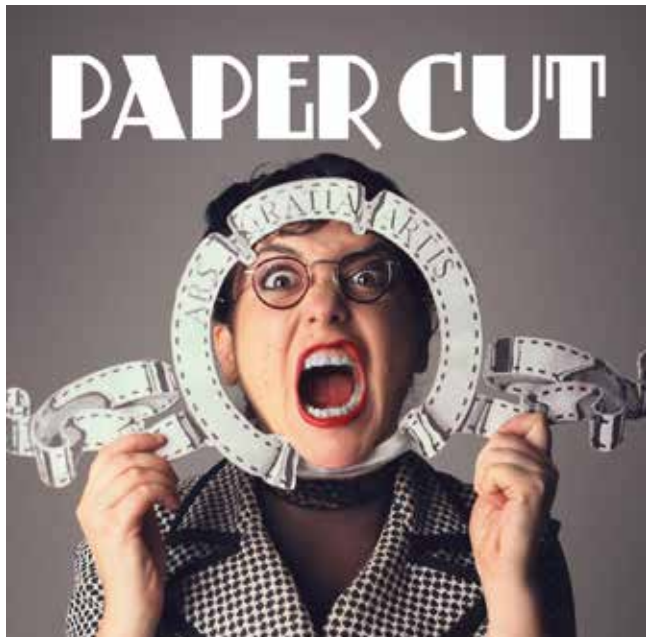
• **Teatr Ludowy** (Lengyelország) • **Teatro O Bando**

(Portugália) • **Pilot Theatre** (Egyesült Királyság)

mikor? hol?

május 16–20.
Kolibri Színház, Budapest

BÁBMŰVÉSZETI VILÁGTALÁLKOZÓ

TIZENHÁROM VIDÉKI BÁBSZÍNHÁZ ÖSSZEFOGÁSA-

VAL a Magyarországi Bábművészek Szövetsége 53 külföldi, 57 hazai és hét határon túli báb- és utcaszínházi produkciót, összesen több mint 330 előadást kínál. Kapcsolódás a nemzetközi művészi „véráramba”, kilépés az „aranyos gyerek-program” kategóriából. A júniusi szabadtéri előadásokról a bábszínházak honlapjairól tájékozódhatnak.

Részt vevő bábszínházak: **Mesebolt** (Szombathely) • **Griff** (Zalaegerszeg) • **Vaskakas** (Győr) • **Kabóca** (Veszprém) • **Bóbita és MárkusZínház** (Pécs) • **BábSzínTér** (Kaposvár) • **Napsugár** (Békéscsaba) • **Ciróka** (Kecskemét) • **Kövér Béla Bábszínház** (Szeged) • **Vojtina** (Debrecen) • **Csodamalom** (Miskolc) • **Harlekin** (Eger)

mikor? hol?

május 1.– június 30.
országszerte

KÉT GARÁZS

EGY ŐSZINTE ÉS HUMOROS TÖRTÉNET arról, hogy milyen férfinak lenni. Két ész és két lett férfi posztiszovjet garázsukból osztja meg velünk legmélyebb gondolatait, életfilozófiáját, történeteit a boldogság kereséséről. Mi van, ha az apától örökölt garázs az egyetlen biztonságos menedék a világban?

rendező: Elmārs Senkovs

Vaba Lava Színház | Tallinn, Észtország

mikor? hol?

május 11. – 19 óra
Budaörsi Latinovits Színház

Paulo Coelho

VERONIKA MEG AKAR HALNI

A HUSZONNÉGY ÉVES VERONIKÁNAK látszólag mindene megvan, mégis úgy dönt egy reggel, megöli magát. Egy elmeorvosintézetben tér magához, ahol közlik vele: pár napja van csak hátra. Ebben a pár napban új barátokra és egy társra is lel. Tényleg annyira rossz a világ, hogy utolsó mentsvárként csak a halál marad?

rendező: Artur Saribekyan

Musical Comedy State Theatre | Jereván, Örményország

mikor? hol?

május 12. és 14. – 19 óra
Szegedi Pincészház

Thomas Bernhard

HISTRIONICS

A SZÍNHÁZMŰVÉSZETNEK SZENTELT PARADOX

HIMNUSZ és húsbavágó betekintés a néhol pitiánernek ható, tragikomikus életünkbe. Egy megalomán, embergyűlölő, hipochonder, nihilista és mértéktelen színész, író és rendező tirádáit írta meg Thomas Bernhard szórakoztatóan és sötéten. A bukaresti Nemzeti Színház színészsparádéja.

rendező: Alexandru Dabija

Teatrul National I. L. Caragiale | Bukarest, Románia

mikor? hol?

május 20. – 19 óra
Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza

Várszegi Tibor – Szarka Gyula

MAGYARPOLÁNYI PASSIÓ

JÉZUS SZENVEDÉSTÖRTÉNETÉT IDÉZIK MEG a bakonyi Magyarpolány 1200 főnyi lakosa közül százötvenen, akik vesznek részt ebben az előadásban évről évre. 2023-ban nem a szenvedés, hanem az újjászületés áll a történet középpontjában János evangéliuma szerint. Ez a történet most tehát nem a megfeszített, hanem a kitárulkozó Jézusé.

Rendező: Várszegi Tibor

Előadják Magyarpolány lakosai

mikor? hol?

május 25., 26., 27., 28. június 2., 3. – 21 óra
Magyarpolányi Kálváriadomb

Az Anna Karenina (Újvidéki Színház) Kecskeméten látható

Magyar színházi határtalanságok

Kortársak, klasszikusok, kísérletezők a külhoni teátrumokból az olimpián

Ha a Színházi Olimpia „igazi” olimpia lenne, a szomszéd országokból érkező magyar társulatok csapata lenne az egyik legnépesebb. A műfaji sokszínűség, a számtalan újdonság, az interaktivitás, a kollektív szövegalkotás és minden egyéb szokatlan megoldás miatt nehéz lenne összehasonlítani a Délvidékről, Felvidékről, Kárpátaljáról, a Partiumból és Erdélyből érkező társulatok előadásait. Kortárs művek, klasszikus átiratok, kísérleti előadások, zenés darabok egyaránt szerepelnek a gazdag kínálatban. Ízelítő a teljesség igénye nélkül, körkép Gyulától Budapesten át Szombathelyig.

„Maga a részvétel jelenti az aranyérmet a Színházi Olimpián” – fogalmazott Tompa Gábor, a Kolozsvári Állami Magyar Színház igazgatója, az Európai Színházi Unió elnöke arról, hogy az olimpiához csatlakozó minden magyarországi befogadó színház a távoli országokból érkező, világhírű együttesek mellé meghívhatott legalább egy határon túli magyar társulatot is.

VILÁGSZÍNHÁZI TALÁLKOZÁSOK

Kezdjük is a sort a kolozsváriakkal. Az európai színházi élet egyik legnagyobb mesterének tartott Silviu Purcăretének a kolozsvári színházban bemutatott *Macbett* című Ionesco-darabját a Színházi Olimpia keretében kétszer is műsorra tűzték: áprilisban a Vígszínház közönsége láthatta, május 3-án pedig a Miskolci Nemzeti Színházban játsszák a drámát.

A legtöbb különböző nemzetiségű művész közös alkotása a Tompa Gábor által rendezett *Prométheusz'22*, az Aiszkhiolosz *Leláncolt Prométheusz* című tragédiája nyomán készült előadás a kolozsvári színház, a Konstanci Állami Színház és az SNT Drama Ljubljana közös produkciója. Az értelmiség jelenlegi helyzetével, a hatalom torzító hatásával is foglalkozó drámát júniusban nemcsak a Gyulai Várszínház, de a budapesti Thália közönsége is láthatja.

A temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház áprilisban mutatta be a budapesti Nemzeti Színházban a brit színház nagy reménységeként emlegetett Robert Icke, *A doktor* című drámáját. Pontosabban az osztrák Arthur Schnitzler 1912-ben írt *Bernhardi professzor* című darabjának aktualizált átirata alapján rendezte meg az előadást Andrei Șerban. A bukaresti szüle-

A kolozsvári magyar színház Macbett című Ionesco-darabja Miskolcon és a budapesti Vígsházban is látható

tésű, majd évekig az Amerikai Egyesült Államokban, később Franciaországban élő, tanuló és tanító világhírű rendező annak idején együtt dolgozhatott Peter Brookkal is, és rendezett a Nemzetiben, a Radnótiban. A temesváriak Pirandello *IV. Henrikjét* pedig Kaposváron adják Victor Ioan Frunză rendezésében, aki folyamatosan dolgozik romániai magyar társulatokkal, és programja, hogy román nyelvű előadásokat hoz létre magyar drámákból.

A Budaörsi Latinovits Színházban két alkalommal is láthatjuk a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának köszönhetően *Az ördög próbája* című vígjátékot. A román színházi élet fenegyerekének tartott Radu Afrim saját ötlete és a szereplők által megfogalmazott szövegeket felhasználva rendezte meg ezt a mai Romániában játszó előadást. A zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban pedig ez a marosvásárhelyi magyar társulat a kortárs orosz szerző, Ivan Viripajev *Részegek* című drámáját mutatja be, ahogy azt szintén Radu Afrim színpadra állította.

Az Újvidéki Színház két olyan előadást is hoz májusban Magyarországra, melynek rendezője a macedón Dejan Projkovski. Az egyik lesz az *Anna Karenina*, melyet a kecskeméti közönség láthat, a másik pedig a Pécsett bemutatandó *III. Richárd*. Ezzel a híres Shakespeare-művel vendégszerepel ezen az olimpián a csíkszeredai Csíki Játékszín is a kaposvári Csiky

Gergely Színházban. Az előadás rendezője a bukaresti születésű, román-orosz-magyar családból származó, az erdélyi magyar színházakban rendszeresen rendező Anton Vladimír.

KÍSÉRLETI ELŐADÁSOK

A kísérletinek tekinthető előadások sorában a klasszikus művek átiratai közül mindenképpen figyelmet érdemelnek a kolozsvári Vároterem Projekt Független Színházi Társulat előadásai a Bethlen Téri Színházban.

Ezek között szerepel az ókori Euripidész-dráma nyomán született 21. századi *Alkésztisz*-előadás. Az eredeti mű és Ted Hughes átdolgozása alapján Horváth Előd Benjámint költő megírta a maga változatát, majd a próbák során, a színészekhez igazodva Visky Andrej rendező és Bertóti Johanna költő, dramaturg öntötték végső formába a szöveget. Mindez azt szolgálta, hogy valamiképpen érzékeltessék a dráma kettősségét, eklektikuságát. „Az ókori dráma-versenyeken az előadás – a komoly, tragédiai téma felvetések ellenére – a tetralógia negyedik, a szatírtájakoknak fenntartott helyén szerepelt. Ebből a feloldhatatlan stílusötvözetből ered a dráma igazi kihívása” – fogalmazta meg közleményében a társulat.

A Vároterem csapata Katona József *Bánk bánja* nyomán elkészítette a *Bánk bán? Jelen!* című tantermi előadást is. Visky Andrej rendező és Bertóti Johanna dramaturg úgy dolgozták

A Prométheusz'22 című előadás a kolozsvári magyar színház, a Konstancai Állami Színház és az SNT Drama Ljubljana közös produkciója, látható Gyulán és a budapesti Thália Színházban

át az eredeti művet, hogy egy tanórányi idő elég legyen ahhoz, hogy a középiskolások is megpróbáljanak választ keresni a nemzeti drámánkban felvetett kérdésekre.

A gyergyószentmiklósi Figura Stúdió júniusban mutatja be a szombathelyi Weöres Sándor Színházban Füst Milán *Boldog-talanok* című drámáját, pontosabban az irodalmi mű új környezetben megelevenedő történetét. Az eredetileg nyomdászként dolgozó főszereplő ebben az Albu István által rendezett változatban televíziós gyártásvezető, így az előadásban jelen vannak a színházi és a filmes megoldások is.

Az idén 30 éves sepsiszentgyörgyi Osonó Színházműhely társulata az *Abogyan a víz tükrözi az arcot* című előadással érkezik az olimpiára. A társulatvezető Fazekas Misi által rendezett darabot az RS9 Színház fogadja. 2010-ben egy fiataloknak szóló színházpedagógiai tábor résztvevői írták le korunk jellegzetes társadalmi, családi vagy személyes problémáit, és ezekből a szövegekből kiindulva állították össze ezt az előadást.

Gyórfi Kata *Love me Tinder* című, román nyelven írt drámája alapján készült a kézdivásárhelyi Udvartér Teátrum mai kommunikációs eszközökre építő, a hashtaguniverzumot idéző előadása, a *Love me*. Az emberi kapcsolatok keresésével foglalkozó dráma rendezője Tóth Árpád, a magyarországi előadás helyszíne a balatonföldvári Kultkikötő lesz.

EGY MŰHELYBŐL

A határainkon túli színházak előadásainak rendezői leggyakrabban az adott színház művészei. Így például Keresztes Attila

állította színpadra 2019-ben – akkor még mint a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának művészeti igazgatója – Henrik Ibsen *A nép ellensége* című drámáját, melyet júniusban a Városmajori Szabadtéri Színpadon láthatunk.

Az aradi Kamaraszínház áprilisban Pécssett vendég szerepelt *Az özvegy Karnyóné s két szeleburdiak* című tündérbóhozatával. A Csokonai Vitéz Mihály műve alapján készült formabontó előadást az Aradi Kamaraszínház alapítója, Tapasztó Ernő rendezte.

A zentai Híd Kulturális Alapítvány – három magyarországi helyszínen, Békéscsabán, Szarvason és Szegeden is látható – *Szabadságharc* című kétszereplős előadásának rendezője, díszlettervezője és egyik szereplője is a szabadkai születésű Kálló Béla, társa pedig a versvándorként ismert Tóth Péter Lóránt. A Petőfi Sándor és Arany János barátságával, szakmai vitáival is foglalkozó színpadi játék szerzője a zentai születésű író, dramaturg Brestyánszki Boros Rozália, aki a szabadkai színházban is dolgozott együtt Kálló Bélával.

A Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata májusban Szócs Géza *Rasputyin* című darabjával vendég szerepel Debrecenben, az előadás rendezője a kazányi születésű Sardar Tagirovsky. Ebben az esetben nyelvi nehézség nem lehet az alkotók között, mivel a rendező tanulmányait már Budapesten végezte, és a 2020/2021-es évadtól a Harag György Társulat tagja, állandó rendezője. Ő rendezte azt a *Csongor és Tünde*-előadást is Szatmárnémetiben, melyet az olimpia keretében júniusban játszanak majd Budapesten a Thália Színházban.

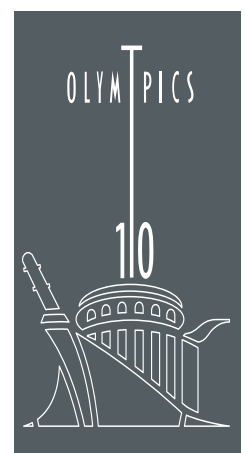

szinhaz.org

BŐVÜLŐ KÍNÁLAT

A Színházi Olimpia
weboldalán –
szinhaz.org –
megtekinthető
a folyamatosan
bővülő program.
A Madách
Nemzetközi
Színházi Találkozó
eseményeiről
a mitem.hu oldalon
tájékozódhatnak.

mitem.hu

EGY NYELVEN, TÖBB HAZÁBAN

Az alkotók évek óta tartó együttműködése jelentős mértékben megkönnyíti a közös munkát, a szakmai sikerek elérését. Viszont a társulatot felfrissítheti, jótékonyan befolyásolhatja, ha vendégrendezőkkel dolgozhatnak. Az pedig egy különösen ígéretes lehetőség, ha ugyan más országból érkezik a vendég, mégis pontosan értik egymást, mert valamennyien magyarul beszélnek, és így a kortárs magyar dráma is könnyebben értelmezhető a határokon túli magyar színházban.

A Kassai Thália Színház áprilisban Egerben bemutatott olimpiai darabja volt a Mikszáth Kálmán *Nosztalgia esete Tóth Marival* című regénye alapján készült előadás. Az alcíme szerint csaváros ésszel kifundált szerelmi történet vendégrendezője, László Sándor a Délvidékről érkezett a Felvidékre, Európa legészakibb magyar színházába.

Budapesten tanult és színészként az itteni Vígszínház tagja a beregszászi születésű ifj. Vidnyánszky Attila, aki vendégművészként érkezett a kolozsvári színházba. A fiatal művész Bartók Béla és Kodály Zoltán életéből inspirálódva, Vecsei H. Miklós szövege és a társulat improvizációi alapján rendezte meg 2022-ben az *Ifjú barbárok* című előadást. Ezt a zenés darabot a 10. Színházi Olimpia keretében áprilisban már négyszer is teltház előtt játszották a Nemzeti Színházban.

A kolozsvári társulat a George Orwell *Állatfarm* című szatirikus kisregénye alapján készült musicalt is elhozza májusban a Miskolci Nemzeti Színházba. Ennek az előadásnak a rendezője és díszlettervezője is a zentai születésű Puskás Zoltán, az Újvidéki Színház tagja.

A magyar színházi határtalanság szép, de szomorú példájának tekinthető a Komáromi Jókai Színházból érkező *Az örökség* című előadás. A színdarab szerzője a Budapesten élő Schwechtje Mihály, a rendezője az ipolyvási születésű Rédlí Károly. A 2021-ben bemutatott stúdiódarabot a koronavírus-járvány miatt csak néhány alkalommal láthatta a közönség, majd a Jókai Színház 2022/23-as ünnepi, hetvenedik évadjának nyitányaként a nagyszínpadra átültetve, felújítva is műsorra tűzték. Azt hihetnénk, valami felemelő, magasztos történetet írt meg a szerző, aki ezért a művéért 2020-ban megkapta a legjobb kortárs magyar drámának járó díjat is. De szó sincs semmiféle ünnepélyes témáról, sőt, nagyon szomorú társadalmi problémákkal, a mélyszegénységben élők helyzetével, a részvétlenséggel, a hétköznapi rasszizmussal szembesíti a nézőt az előadás. Ráadásul ez a dráma, ahogy azt a szerző megírta, egy borsodi faluban történő eseményeket idéz.

A Szabadkai Népszínház Magyar Társulata júniusban Dunaújvárosban vendégszerepel Csehov *Három nővér* című darabjával, az előadás rendezője Sebestyén Ábá, aki egyébként a marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának színésze és a marosvásárhelyi Yorick Stúdió alapítója. A Yorick Stúdió áprilisban kétszer is bemutatta Budapesten Elise Wilk *Eltűntek* című darabját. Az erdélyi szász család történetét feldolgozó előadás rendezőjeként és egyik szereplőjeként is bemutatkozott a Karinthy Színházban Sebestyén Ábá.

Az Ukrajnában dúló háború is közrejátszott abban, hogy a budapesti Nemzeti Színházzal közös produkcióként született meg a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház (eredeti nevén beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház) tavaly bemutatott előadása, *A helység kalapácsa*. Az Esztergomban és Viszákon is előadott vígposz szerzője, Petőfi Sándor is megjelenik a színen, akit az egyik szereposztásban a beregszászi születésű ifj. Vidnyánszky Attila alakít (ő a díszlet tervezője is), a rendező pedig Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója, a beregszászi színház korábbi vezetője, mai főrendezője. Pécsen 25 éves klasszikus előadásukat, a *Tótékat* játsszák a beregszásziak, de premierre is készülnek az olimpia tiszteletére: Pesten a József Attilában, Kőszegen és Kisvárdán is bemutatják a marosvásárhelyi Spectrum Színház rendezőjével, Török Violával közös munkájukat, Shakespeare-től *A vihart*.

FILIP GABRIELLA

A dél-koreai Bemut című előadás látható Győrben és a budapesti Nemzeti Táncszínházban

Párbeszéd a tánc nyelvén

Mozgásszínház, klasszikus balett, kortárs és néptánc a Színházi Olimpián

A magyarországi Színházi Olimpia az első, ahol fókuszba kerül a tánc is. Ugyanis párbeszédre nemcsak a különböző nemzetek, kultúrák, művészeti ágak között van szükség, hanem a színházi műfajok között is. A párbeszédnek az egyik „nyelve” éppen a szöveg nélküli tánc. Táncos körkép és kedvcsináló.

A stílusok, iskolák, irányzatok, sőt, még az eltérő színházfel-fogásban tükröződő világnézetek, értékrendek közötti párbeszédre az képes, aki érdeklődve tiszteli a másságot, szereti a sokféleséget, ha kultúráról, színházról, játékról van szó, való-sággal lubickol benne. A jelenlegi, magyarországi, 10. Színházi Olimpián került először tánc a műsorkínálatba 1995 óta. Ez nemcsak színesíti a palettát, hanem szabályosan dinamizálja

a párbeszédet, hiszen – közhely – a tánchoz nem kell tolmács, a különböző táncnyelveket (legalábbis az azonnali, élvezetes befogadás szintjén) a világon mindenhol mindenki rögtön le tudja fordítani magának.

De a táncnak van egy másik, szintén nagyon szerethető tulajdonsága is. Hihetetlenül gyorsan fejlődik, azonnal képes reagálni a kor kihívásaira, mindenhol élharcosa az új, kor-

A rijekai Rómeó és Júlia Pécsen vendég szerepel | fotó: Tutek-Hajnal Fanni

társformák keresésének, mindemellett Janus-arcú: egyszerre tekint a múltba és a jövőbe. A tánc, a jelen pillanat művészete képes megőrizni, élővé tenni a hagyományt, miközben túl is lép rajta, technikailag és formailag egyaránt állandóan fejlődik, megújul.

GYEREKEKTŐL FELNŐTTEKIG

Az olimpia műsorának hatalmas kínálatából félszáz táncelőadás is gazdagon reprezentálja a világ sokféleségét és a különböző kulturális-művészi látásmódok termékeny egymás mellett élését. Már az április elejei „felütés” is igazán beszédes volt: azonos műfajba sorolható, de igen eltérő témájú, hangulatú kortársbalett-koreográfiákkal érkezett Székesfehérvárra a Prágai Kamarabalett (az *Intimate Clouds* című esttel) és Egerbe az izraeli Kamea Dance Company (*Máté-passió* 2727). Győrben remekül „kihasználták”, hogy nemcsak a tánc, hanem a mese is mindenkié: gyermek- és ifjúsági táncelőadást hívtak meg Olaszországból, Dél-Koreából és „Ausztia-Horvátország-

ból”. A strasbourgi Des châteaux en l’air társulat pedig négy alkalommal játssza el a budapesti Bethlen Téri Színházban a *Danubia – A vizek tükré* című szöveg nélküli multimédiás utazását a Dunán.

A Tánc Világnapján (április 29-én) az olimpia jóvoltából valóságos tánccsemegét kínál a Miskolci Nemzeti Színház: a Vertigo Dance Company lép fel a *Pardes* című előadásával. Izrael egyik legrégebbi kortárstánc-társulatát Adi Shaal-lal közösen Noa Wertheim alapította 1992-ben. Azóta az együttes valóságos (világhírű) nemzeti intézménnyé nőtte ki magát, repertoárjuk fejlesztése, folyamatos bővítése mellett társadalmi szerepvállalásuk is kiemelkedő, iskolát és műhelyt tartanak fenn, ökológiai művészfalut alapítottak, és *Az egyensúly ereje* címmel táncprogramot vezetnek, amivel a fogyatékkal élők társadalomba illeszkedését segítik. A *Pardes*ről egyik kritikusa azt írta, hogy benne a test összekapcsolódik az ember belső spirituális rétegeivel (ez a fajta test-lélek „párbeszéd” amúgy a teljes izraeli kortárstánc-szcénát jellemzi).

CSATLAKOZÓ FESZTIVÁLOK

A miskolci Horizont Nemzetközi Kortárástánc Fesztivál mellett a veszprémi a TÁNC Nemzetközi Kortárs Fesztivál is csatlakozott a Színházi Olimpiához. A sepsiszentgyörgyi M Studio Fehér Ferenc *Liftjével* érkezik Európa idei (egyik) kulturális fővárosába. Az előadáson három mozgásművész színész egy liftkabin alapterületű térbe szorul, ahol verbális szöveg nélkül, csak mozgással, hangfoszlányokkal, üvöltéssel a menedzservilág atmoszféráját idézik meg. A színész-táncosok dinamikus előadásában szavak nélkül is hatásosan mutatkoznak meg a szavak mögötti konfliktusok, feszültségek, elfojtott agresszív indulatok. A veszprémi fesztivál kiemelkedő előadásának ígérkezik a Compagnie Belova–Iacobelli *Tchaïka* című, sok mozgással, kevés szöveggel építkező bábjátéka, amelyben Csehov *Sirályának* sajátos átdolgozása látható. A Baro d'èvel együttes Camille Decourtye és Blai Mateu Trias koreografálta kettősében, a *Lában* „két ember és egy pajzsos varjú vezeti egymást...”.

Budapesten a Nemzeti Táncszínház nagyobb teret igénylő, többszereplős előadásokat lát vendégül. A patinás, méltán jó hírű olasz Aterballetto együttesének tizenhat táncosa *Yeled / Shoot me* címmel két kitűnő egyfelvonásost mutat be. A Bozsik Yvette Társulat nagyszabású nemzetközi együttműködés eredményeként létrejött alkotással szerepel: Tadashi Endo *HA DO* című remekművével. A németországi Göttingenben élő és dolgozó, 1947-ben született japán butoh táncos és koreográfus maga is megjelenik az előadás elején és végén – mintha az élő történelem lépne színre és mozogna közöttünk. Hihetetlen kisugárzása révén mozdulatlanul vagy apró rezdülésekkel is képes a búvőkörét működtetni, kiterjeszteni a térben. A magyarországi kortárástánc Bozsik Yvette mellett másik „klasszikusa”, Frenák Pál a sepsiszentgyörgyi M Stúdióknak készített friss munkáját mutatja be, melynek címe: *romeo@julia.com*. A koreográfiában az alkotóra jellemző izgalmas, teátrális látványvilág, a tipikus frenáki nők és férfiak, a virtuóz mozdulataik teljes gazdagságukban mutatkoznak meg. (Frenákék Kápolnásnéeken kis fesztivált is szerveznek Café de la Danse néven különleges társulatokkal, és ahová nyílt workshopokra laikusokat is várnak.)

PÉCS, GYŐR, SZEGED

Frenák Pál *Rómeó*-előadására kicsit sem hasonlít a rijekai horvát Nemzeti Színház balettegyüttesének két felvonásos, ké-

tórás *Rómeó és Júlia*-változata, mely a Pécsi Nemzeti Színházban lesz látható. Ez utóbbi koreográfia ugyanis – bár nagyon is mai karaktereket, indulatokat és mozdulatokat vonultat fel – hagyományos szerkezetű, kosztümös, cselekményes balett. Szintén a különböző táncstílusok párbeszédének egyfajta manifestuma a Szlovák Nemzeti Balett *LIANG/TIMULAK/NOVITZKY/DAVIDSON* című estje (a Győri Nemzeti Színház műsorán kell keresni), amely a négy (címben szereplő) koreográfus egy-egy egyfelvonásosát foglalja magában. Hasonlóan igényes, „kortárs szórakozásra” számíthat az a néző, aki az olasz MM Contemporary Dance Company előadására vált jegyet a Szegedi Nemzeti Színházba. Sőt, a *Ballad* című estjük műsorán Mauro Bigonzetti címadó koreográfiája szemet-fület gyönyörködtetően elmozdul az érzéki populáris szórakoztatás irányába.

Ha már szórakoztatás, kellemes, sőt, forró hangulatú nyári esteket ígér a Barcelona Flamenco Ballet *Luxuria* című show-műsora, amelyet három városban is bemutatnak: Gyulán, Kisvárdán és Szombathelyen.

Pardes – az izraeli társulat előadását a Miskolci Nemzeti Színház és a budapesti Nemzeti Táncszínház is műsorra tűzte | fotó: Elad Debi

TÁNC A MITEM-EN

Külön említést érdemel, hogy a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, a MITEM három táncelőadása is gazdagítja a Színházi Olimpia műsorkínálatát. A magazin megjelenésekor már túl leszünk a belga Peeping Tom előadásán, amely társulat a kortárs mozgásszínház elitjéhez tartozik. Ingyenceknek való csemege a görög Dimitris Papaioannou *INK* című előadása, amelyben a festőként, képregényrajzolóként, rendezőként, koreográfusként, előadóművészként, díszlet-, jelmez-, smink- és világításstervezőként egyaránt magasan jegyzett vizuális polihisztor az univerzum titkait és a valóság határait kutatja – „a sci-fi és a horror szűrőjén keresztül”. Az algériai Sindjab Theatre Company pedig *A homok hangjában* ősi észak-afrikai mítoszok világát idézi meg. Ezen az előadáson a tánc nyelvéen megfogalmazott látványos, izgalmas történetek főszereplői a kitűnő táncosok mellett: a homok és a víz. Mindkét előadást a Nemzeti Színházban játsszák.

KUTSZEGI CSABA

NÉPTÁNC IS!

A budapesti Hagyományok Házában a TÁNC-szín-TÉR fesztiválon a tradícióra épülő, abból inspirálódó, a hagyományos kultúra mai, kortárs megfogalmazású előadások voltak láthatók áprilisban. Szlovákiai magyar, spanyol és török tánc-együttesek mellett a házigazda Magyar Állami Népi Együttes társulata lépett fel. Június 6-án Győrben pedig a Szlovák Állami Népi Együttes, a pozsonyi Sluk *Passiója* várja a nézőket.

**Részletes információk, ajánlók és beszámolók
a táncelőadásokról és táncfesztiválokról:
www.szhaz.org és www.tanckritika.hu**

Bercz András, a Mesemondó Fesztivál házigazdája

Mesék, mitológia, stand up...

Görög, észt, skót és magyar mesemondók az olimpián

Egy nép lelkének a legtisztább és legmélyebb tükre a mese – vallja a Karinthy Színház mesemondó-fesztiváljának házigazdája, Bercz András. A Nemzeti Színház társulatának tagja, a Kossuth-díjas ének- és mesemondó azt is elárulja, miért stand up ez a műfaj, de nem comedy.

Megértjük-e majd az anyanyelvükön mesélő, Görögországból, Észtországból és Skóciából érkező vendégek előadását?

– Felkészült szinkrontolmácsokat hívtunk, de természetesen szükség lesz a közönség türelmére is, hiszen így kétszer hangzik el ugyanaz a szöveg. Fontos, hogy az anyanyelvükön meséljenek az előadók. A mese, a néplélek lényegének megértéséhez szükség van olyan leírhatatlan apróságokra, finom kifejezőeszközökre, mint az anyanyelv muzsikája, a beszéd dallama, ritmusa, a szavakhoz, mondatokhoz igazodó mozdulatok, gesztusok. Hallottam én már perui indiánt angolul mesélni, és

döbbsentem néztem, ahogy az amerikai filmekből ismert köz-helyes gesztusok, szokásos hangsúlyok magukkal rántják az eredeti történetet.

Erre a fesztiválra hogy történt a vendégek kiválasztása?

– Tom Muir Skóciából érkezik hozzánk. Őt a Karinthy Színház vezetői javasolták, mert hallottak arról a mesemondó-fesztiválról, melyet a lakhelyén, az Orkney-szigeteken szervez ottani kollégáival. A Talemaidnes tagjait, a három görög hölgyet talán már tíz éve ismerem. Nagy élmény volt szá-

momra, amikor először láttam, hallottam őket, ahogy szinte egymás szavába vágva, egymáshoz csatlakozva mondják a gyönyörű meséiket a mitológiától kezdve a mai történetekig. Az észt mesemondó, Piret Päär szintén régi barátom, vele is szerepeltünk már együtt.

A program szerint két önálló előadása is lesz a mostani fesztiválon. Ezek korábbi összeállítások vagy erre az alkalomra készülnek?

– Nem készülök új összeállítással, de mindenképpen más lesz, mint bármelyik korábbi műsorom. Nyilván szeretnék valamiképpen kapcsolódni a vendégek előadásaihoz, megerősíteni vagy éppen ellenpontosítani az általuk megfogalmazott gondolatokat.

Milyen közönségre számít?

– Elsősorban felnőtteknek szóló előadásaink lesznek. Bárkit szívesen látunk, aki szereti a meséket. Természetesen számítunk a szakmabeliek érdeklődésére. Így tudunk majd beszélgetni a mesemondó népszerűségéről, jelenlegi helyzetéről, hazai és nemzetközi sikereiről.

Gondolom, egy mesemondó a saját hazájában a legsikeresebb! Hogy tapasztalja?

– Semmi okom a panaszra. Mindig megtelnek a nagytermek az itthoni előadásaimon. De hívnak külföldre is, és nemcsak magyarok lakta vidékekre. Sokat szerepeltem Észtországban is. Nemrégiben pedig elkezdődött egy japán vendégszereplés előkészítése, és a tervek szerint japán nyelven is megjelennek a meséim. Watanabe Kaoru, a Károli Gáspár Református Egyetemen tanárnője vállalta a fordítást. Az ő ötlete volt, hogy a Magyarországon élő japánok számára a népmeséken keresztül alapozzuk meg a magyar kultúra megismerését. Ennek köszönhetően egy kis cukrászdában rendszeresen találkozunk az itt élő japánokkal. Nagyon élvezem, hogy mesélhetek nekik, és látom, értik a mondandóm lényegét.

Ahhoz mit szól, ha népi stand uposnak nevezik?

– Olykor azt mondják, amit csinálók, olyan, mint a stand up comedy. Én meg azt mondom, legfeljebb a stand up olyan, mint ez. Erről jut eszembe, a pattogatott kukorica és a popcorn esete. Valaki kitalálta, hogy pattogatott kukoricát árul a mozi előcsarnokában, de először nem vették az emberek. Aztán egy piáros azt javasolta, legyen a zacskón amerikai zászló, és írják rá, hogy popcorn. Erre aztán beindult az üzlet. Pedig a lényeg mit sem változott.

FILIP GABRIELLA

MESEMONDÓ FESZTIVÁL

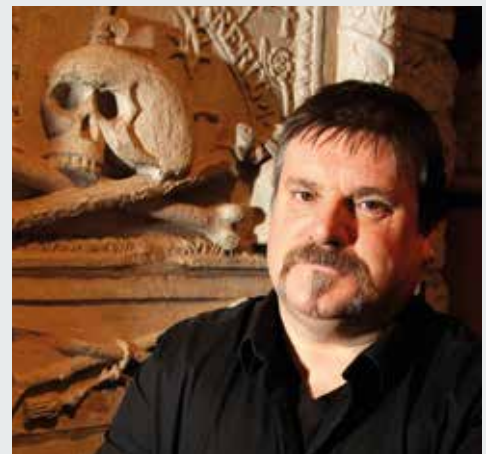
mikor? hol?

május 12. – május 14.
Karinthy Színház, Budapest
www.karinthyszinhaz.hu

GÖRÖG MESEMONDÓK

TOM MUIR » mesék Skóciából

PIRET PÄÄR » mesék Észtországból

Belmondóval kezdődött

Horváth Lajos Ottó az agyonterhelés hasznáról, a pimaszság vádjáról, Sanyika modelljéről, valamint a négy és félről

Széles skálán mozog. A Nemzeti Színházban ő játssza – többek között – Dobó István, Pilátus, gróf Teleki Pál és Capulet szerepét. Az Üvegtigrisben Sanyikát alakította, a Most vagy soha! című filmbeli figurája egyelőre még titok. Márciusban a Magyarország Kiváló Művésze díjat vehette át. Horváth Lajos Ottóval beszélgettünk.

Ma este mit játszik?

– Ma nem játszom, a kaposvári egyetemisták vizsgáját nézem meg.

Tanította őket?

– Őket nem, de amikor 2010-től 2013-ig a Pesti Magyar Színházban játszottam, ott másfél évig, később a Kaposvári Egyetemen is másfél évig tanítottam. Aztán visszakoztam.

Ritka interjúinak egyikében azt mondta erről: az első helyen áthidalhatatlannak érezte a távolságot a diákok élethez, szakmához való viszonya és a sajátja között, Kaposváron pedig nem tudott a színházi munka mellett kellő időt és figyelmet fordítani a diákjaira.

– Azért is nehéz a tanítás, mert csupa-csupa ellentét. Aki mondhatná és mondanía kellene, olyan elfoglalt – hiszen jelese a szakmájának –, hogy nem tud jól, illetve érdemben foglalkozni tizenvalahány gyerekkel. Fel

Horváth Lajos Ottó (balról a második) 2019-ben a Pécsi Országos Színházi Találkozón a Caligula helytartója Barrakiásáért a legjobb férfi főszereplő díját kapta

„A színészember általában ilyen. Hiába kérdezik meg a villamoson a tíz éve játszott nagymonológjáról, nem tudja elmondani, mert nincs rajta a jelmez, nincs ott a térben. Napokkal az előadás előtt inkább helyzetek jönnek elő, valami, amivel birkózol, amit nem tudsz megoldani. Ez lehet egy ritmus, gesztus. Bíbelődsz vele...

kellene adnia arra az időre a saját munkáját, megszakítani a pályáját, hogy a tanításnak éljen. Azoknak viszont, akik tanulnának tőled, az a jó, ha megfigyelhetnek, miközben dolgozol. Az igazi tanítás te magad vagy.

Saját diákjevei és tanári tapasztalatai alapján hogy látja: lehet a színészetet tanítani?

– Van, ami tanítható, de arra nem kell ilyen sok időt szánni, szerintem az öt év túlzás. Amit meg lehet tanítani, azt négy év alatt is lehet. Annak idején mi két évet bent töltöttünk a főiskolán, aztán az osztályunk harmadévtől a Madách Színházba került gyakorlatra. A saját vizsgáinkra is készültünk, s közben a Madáchban figyeltünk, tanultunk. Nem lehet megmondani péntek este, hogy egész héten mit tanultál, de amit láttál, az leülepszik benned. Tehetséget nem lehet tanítani, hozzáállást lehet mutatni.

– **Észreveszi, amikor munka közben a fiatalok figyelik? Kérnek tanácsot öntől, beszélget, foglalkozik velük?**

– Ha kérdeznek, válaszolok, de nekem nem feladatomban őket irányítani a színpadon, arra ott van a rendező. Az rossz, ha va-

laki kétfelől kapja az ívet a színpadon, netán több felől, mert mindenki segíteni akar.

A rendezőnek is csak akkor mondja el az ötleteit, ha megkérdezi?

– Rendezővel dolgozni, az másik helyzet. Van, aki igényt tart rá, és van, aki nem. Aki nem, arról lepattansz, mint a falról. Felesleges kísérletezni, ott máshogy zajlik a próba.

Márciusban mutatták be Valerij Fokin rendezésében a *Rex* című darabot. Ebben LeeWei Kaplant, az ENSZ legendás főtítkárákat alakítja, aki százharmincadik születésnapát már nem szeretné megélni, de a „rendszer” mesterségesen életben tartja, és ő maga a neki szentelt múzeumban egy vitrinben van kiállítva. Kaplan egyesítette az emberiséget, és most szembesül mindazzal, amit a bolygó boldogításáért tett. Megjelennek előtte életének tanúi: szerelme, barátja és vetélytársa, és kiderül, hogy talán minden másképpen volt, mint azt a nagy ember a hatalom csúcsán képzelte. Kaplan az előadás nagy részét a vitrinben tölti. Nagyobb kihívás ennyire leszűkített térben játszani?

Dobó István az Egri csillagokban

– Zárt helyen vagyok, amelyet falak vesznek körbe. Mint kiállítási tárgy létezem, egy üvegfalú dobozban vagyok. A szűk tér nem okoz pszichés terhelést, a világítás miatt viszont leginkább csak magamat látom. Tükröződik a plexi fal, nem látok ki, csak bizonyos részeknél érzékelem a nézőket. Kilencven százalékban magammal kell szembe nézmem.

Fokinnal már 2016-ban, a *Krokodilus* című darabban is dolgoztak együtt. Ő milyen módszerrel dolgozik?

– Ő inkább a Mejerhold-módszert alkalmazza, de mélyen otthon van a Sztanyiszlavszkij-módszerben is. Nagyon fontos számára a tér, a térben való elhelyezkedés – úgy a tárgyaké, mint az emberé –, a test, a mozdulat, a mozdulat ereje, a hangok, a ritmus. Ez a csontváza az előadásának. Mintha egy őshüllőnek először a csontjaiból raknánk össze a vázát, és utána húznánk rá a bőrt. Fokin nagyon nagy mester.

Melyik típusba tartozik? Akivel lehet közösen ötletelni vagy aki irányít és megmondja, hogy mi a feladat?

– Inkább aki irányít. Természetesen lehetnek gondolatok, kérdések, de Fokin a maga „zenéjét” akarja visszahallani, ahogy ő azt elképzelte. Előbb-utóbb odavezet téged, ahová ő szeretné. Én ezt viszonylag korán levettem, és megpróbálom azt játszani, amit ő látni és hallani akar, ami engem se a *Krokodilus*nál, se a *Rex*nél nem lepett meg, mert annak idején dolgoztam Taub

Jánossal, aki szintén nagyon erős irányítás alatt tartotta a színesceit. Egészen a mozdulatokig lecsupaszítva.

Tíz éve a Nemzeti Színház tagja, jelenleg kilenc előadásban játszik – sokféle figurát vesz magára. Mikor kezd el készülni egy-egy előadásra?

– A színháznak óriási a repertoárja, ezért egy-egy előadást viszonylag ritkán tudunk játszani. Néha egy, másfél hónap is eltelik, mire újra előveszik egyik vagy másik darabot. Ilyenkor az előadás előtt felújító próbát tartanak, tehát aznap előadjuk háromtól hatig, és utána a nézőknek este héttől. Ettől függetlenül, amikor tudom, hogy pénteken mit játszom, már szerdán óhatatlanul elkezd foglalkoztatni.

Fel-felidézi magában a szöveget?

– Tőlem az utcán bárki kérhetne bármelyik előadásból részletet, nem tudnék idézni.

Miért? A helyhez, a mozgáshoz köti a szöveget?

– Nem tudom megmondani. A színészember általában ilyen. Hiába kérdezik meg a villamoson a tíz éve játszott nagymonológjáról, nem tudja elmondani, mert nincs rajta a jelmez, nincs ott a térben. Napokkal az előadás előtt inkább helyzetek jönnek elő, valami, amivel birkózol, amit nem tudsz megoldani. Ez lehet egy ritmus, gesztus. Bibelődsz vele. Ha ilyenkor

HORVÁTH LAJOS OTTÓ

Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló Művész. Zircen született 1963-ban. Szirtes Tamás osztályában végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1989-ben. Játzott Szolnokon, majd 1991-től szabadúszó lett 1998-ig.

Utána volt társulati tag a Győri Nemzetiben, Szolnokon, a Budapesti Kamaraszínházban, a debreceni Csokonaiban és a Pesti Magyar Színházban. 2013 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja.

A Pécsi Országos Színházi Találkozón 2015-ben az *Isten ostora*, 2019-ben a *Caligula helytartója* előadásban nyújtott művészi teljesítményéért a legjobb ferfialakítás díjat kapta.

A 2022/23-as évadban a *Rex*, az *Agón*, a *Rómeó és Júlia*, a *kassai polgárok*, a *Tizenhárom Almafa*, a *Caligula helytartója*, az *Egri Csillagok*, a *Csik-somlyói passió* és a *Vitéz lélek* című előadásokban látható.

szöveget akarok kapcsolni hozzá bajban vagyok. Amikor bele-nézek a példányba, akkor jövök rá, hogy – aha, itt van egy *ámde*, így egészen más értelme van! Azért nem tudtam érzelmileg megoldani, mert elfelejtettem ezt a szót. Ilyenekre is rájössz néha, akár két év után is.

Csupa komoly, tragikus szerepeket játszik. Szeretne másfelé is elmenni, például komédiákban színpadra állni?

– A Nemzeti Színházban van vígjáték? Bocsánat, egy van, a *Házasság Palermóban*. Tudom, hogy Vidnyánszky Attila keresi a lehetőségeket, hogy értékes vígjátékokat adjunk elő... Ha fiatalon megkérdezték volna, hogy mit szeretnék játszani, akkor természetesen azt mondtam volna, hogy nagy, veretes szerepeket. Játsoztam vígjátékokban is, de nem a Nemzeti-ben. A *De mi lett a nővel?* című darabbal bejártuk az országot. A Nemzetiben néhány derűsebb előadásban is szerepeltem, ilyen volt például a *Szeszélyes nyár*, és néha a tragédiákban is volt egy-egy komikus pillanat.

Csehov-Kiss Csaba *De mi lett a nővel?* című darabját húsz évig több mint háromszázszor játszotta Gyabronka Józseffel és Honti Györggyel. Melyik előadásra emlékszik vissza szívesen?

– Moszkvában, a Művész Színházban oroszul adtuk elő. Nagyon kellett figyelni, mert ha esetleg valamelyikünk rontott volna, nem tudjuk, hogy hol tartunk, nem tudunk segíteni.

Agón

Óriási siker volt. Az előadás után volt egy beszélgetés, ahol szakmabeliek is ültek. Amikor kérdéseket tettek fel nekünk, mi néztünk a tolmácsra, akit egy idő után megkértek, hogy engedje meg, hogy velünk beszélgessenek. Nem hitték el, hogy mi nem tudunk oroszul. Meggyőződésük volt, hogy orosz felmenőkkel rendelkezünk, és a kiejtésünk alapján azt is meg tudták mondani, hogy honnan származunk!

Előadás után átbeszélték a kollégákkal a darabot?

– Nemhogy megbeszéltük, vérre menően veszekedtünk, annyira fontos volt számunkra. Mindenféle kifogásokat, észrevételeket tettünk attitűdökről, ritmusról, gesztusokról. Szerintem tizenöt évig öltük egymást, aztán már nem. Néha úgy összevesztünk, hogy alig tudunk kibékülni.

A nagysikerű előadások után?

– Igen. 1991-től 2010-ig szabadúszó voltam, keresztül-kasul bejártam az országot, mindenhol darabokra szerződtem.

Capulet a Rómeó és Júliában – Szász Júliával és Tóth Augusztával

Akkoriban abszolút jellemző volt, hogy előadás után leültünk, átbeszéltük az előadást és „megváltottuk” a világot. Ma már ez nem így van.

A főiskola után 1989-ben Szolnokra szerződött, majd két év múlva szabadúszó lett. Miért hagyta ott a biztonságot jelentő kőszínházat? Annyira jól ment a szekér?

– Senki nem tudott rólam semmit. F fiatal voltam és dühös, mert többet akartam dolgozni. Úgy éreztem, Szolnokon elvesztegettem két évet, mert nem terheltek eléggé. Visszatekintve, nem volt igazam. Az a két év erős támaszt adott, sok mindent tanultam ott. Jókat játszottam, de azt gondoltam, azt a szerepet is nekem kellett volna játszani, meg ezt is, meg azt is. Elégedetlen voltam, és eljöttem.

Bejött a számítása?

– A szerződéskötésnél Schwajda György azt mondta, hogy kezdik megszokni a pimasz stílusomat, és jövőre is számítanak rám. Jót akartak, finoman és okosan jelezték, hogy rosszul gondolkodom, maradjak. Még terheltek is, csak nem terheltek agyon, ahogy szerettem volna, ezért inkább beleugrottam a semmibe. Később csatlakoztam egy színészügynökséghez, nem volt rossz társaság: Mensáros László, Eperjes Károly, Bán-sági Ildikó, Gáspár Sándor is tagja volt. Nekem nehezebb volt munkát szerezni, mint nekik, de azért lassan szaporodtak a feladatok.

Akkor már visszavett a pimaszságból?

– Schwajda nevezte pimaszságnak, én inkább egyenességnek mondanám. Nem szeretek alakoskodni, paccból fogalmazok. Kétségtelen, hogy a pályám elején nem volt jó hírem, vagabundnak tartottak. Azóta ez megváltozott.

2001-ben mutatták be az Üvegtigrist, amelyben Sanyika szerepét játszotta. A film óriási sikert aratott, azóta kultuszfilm-mé vált. Volt olyan néző, aki leírta, hogy évekig azt hitte, Sanyit nem színész játszotta, hanem egy értelmi fogyatékkal élő ember kért fel a rendező. Teljesen ledöbbsent, amikor legközelebb más szerepben látta Önt. „Ez is azt bizonyítja, hogy mennyire hihetetlenül zseniális és tehetséges színész, csupán elismeréssel és tisztelettel tudok róla beszélni!” Hogyan született meg Sanyi figurája?

– Éppen indultunk nyaralni a családdal, amikor Rudolf Péter elhívott a szereplőválogatásra, ahol nagyon sokan voltak, és mindenkit, mindenféle szerepre megnézték. Az esélytelenek nyugalmával léptem be, aztán utaztunk is tovább a Balatonra. Már lementünk fürdeni, és a vízben mondtam a családomnak, hogy ritkán hívnak szereplőválogatásra, és most olyan hírte-len kellett elmenni, szerintem nem is voltam jó. Ott jöttem rá, hogy mit kellett volna csinálni. Balatonaligán nőttem fel, ahol gyerekkoromban az üdülőben akkor még szellemi fogyatéko-soknak hívott embereket foglalkoztattak. Nagyon helyes, édes figurák voltak, és volt köztük egy Imje nevű férfi, akivel én na-

ponta találkoztam. Azonnal megmutattam a családnak, hogy a szereplőválogatáson Imje hogyan viselkedett volna. Tetszett nekik, és azt mondták, hívjam fel Pétert, hogy szeretnék még egyszer elmenni. Dehogymondok én ilyet! De két nap után se hagyott nyugodni a gondolat. Végül felhívtam, szabadkoztam egy fél órát. Péter azt mondta, hogy még bőven tart a válogatás, menjek, várnak. Meséltem nekik *Imjéről*, és megmutattam, hogy bizonyos helyzetekben, hogyan reagált volna. Nagyon megfogta őket.

Szakmailag milyen hozadéka volt a szerepnek?

– Színházi kollégáim javarésze nem tudta, hogy én vagyok Sanyika, egyikőjükkal már hetek óta dolgoztam együtt, amikor kiderült számára, hogy én alakítottam. Nem hitte el. 2000-től 2020-ig három filmben játszottam: az *Üvegtigris* 1-ben, 2-ben és 3-ban. A színház sem pezsdült fel körülöttem, mert azt sem tudták, hogy én létezem. Mivel nem szeretem a megkülönböztetett figyelmet, így azzal is jól elvoltam, hogy nem ismertek fel az utcán.

Legutóbb a Petőfiről és március 15-éről szóló *Most vagy soha!* című filmben forgatott. Ott kit játszott?

– Azt nem mondhatom meg. Hálás szerep, egy rossz fiú, a fikciós vonal főszereplője, de benne van a szerződésemben, hogy nem beszélhetek róla. Nagyon jó volt forgatni a filmet, ennek ellenére én a színházat jobban szeretem.

Mikor döntötte el, hogy színész lesz?

– Ötéves koromban. A tévében láttam Belmondóval a *Cartouche* című filmet. Annyira hatott rám, hogy utána két napig sírtam. Anyukám semmivel nem tudott megvigasztalni, aztán elkezdett arról beszélni, hogy az emberek nem haltak meg a filmben, színészek játszották el őket, akiknek ez a munkájuk. Igen? Akkor én is ezt szeretném csinálni! Talán nem akartam meghalni. Az általános iskolában a továbbtanulás idején mertem először arról beszélni, hogy színész akarok lenni. Az osztálytársaim kinevettek, a tanárok viszont felbuzdultak rajta, és azt mondták, hogy „akkor év végén te mondd a verset”.

Elsőre felvették a Színművészeti Főiskolára?

– Nem. Négy és feledjére.

Tessék?

– Negyedszerre is kirúgtak, aztán visszahívtak. Akkoriban a Nemzeti Stúdiót Bodnár Sándor vezette, aki rendezett egy vizsgaelőadást. Elsőéves voltam, és Bodnár betett a harmadévesek előadásába. Utána kaptam egy táviratot a főiskoláról, hogy visszahívna a felvételre.

Valaki látta az előadást?

– Vámos László. Hát így történt.

Rex – Kaplan szerepében

A lánya, Horváth Julianna is színésznő lett. Mit szolt hozzá, támogatta a döntését?

– Amikor először beszélt erről, akkor én rosszul reagáltam. Nem akartam, nem ajánlottam neki, mert tudtam, hogy ez túl nagy súly. Utána nem is említette nekem többet. Később átgondoltam, és rájöttem, hiába ellenkezem, mert amikor én akartam színész lenni, nekem is mondhattak bármit. Volt egy csörténk, de aztán megbékéltünk. Azóta többször láttam, ki-váló színésznő lett belőle.

Hogyan viselte, hogy a járvány idején nem dolgozhatott?

– Egy idő után annyira maga alá temetett a színház, hogy jól jött a nyugalom. Otthon voltam, pihentem, kisimultak az ideguszálaim. Az első két évadban hét próbaidőszakom volt, tíz hónap alatt hét bemutatóm. Hiába hívtak más munkákra, hosszú évekig ki se tudtam lépni a színházból.

Eljött, amire fiatalon vágyott, terhelik rendszeren.

– Nem úgy gondoltam, hogy hatvanévesen terheljenek! A lányom mondta egyszer: „apa, te beépülsz a színház falába”.

OZSDA ERIKA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Hevesi Sándor első Tragédia-rendezése a Népszínházban, 1908.

Színházigazgatók célkeresztben

A Nemzeti élén: Hevesi Sándor és Németh Antal párhuzamos életrajza

A Nemzeti Színház két világháború közötti korszakát két európai kitekintésű koncepciót képviselő igazgató irányította: Hevesi Sándor és Németh Antal. Színházi alapvetéseikben, vállalásaikban, kudarcaikban sok párhuzamot találunk. A kettős évforduló – Hevesi 150, Németh 120 éve született – lehetőséget ad, hogy a két életutat összevessük, s legfőképp, hogy leemeljük a könyvespolcokról ma is érvényes és olvasmányos színházelméleti köteteiket.

Hevesi Sándor nagyságát mi sem tükrözi jobban, minthogy a színházi újtó, Gordon Craig 1911-ben *A színház művészete* című könyve előszavában a legjelesebb színházi alkotók között sorolja fel az Angliában, a King's College-ben is előadást tartó magyar levelezőtársát: „...meghívtam Hevesit Budapestről; Appiát Svájból; Sztanyiszlavszkijt, Szulerzickijt, Moszkvint és Kacsalovot, akik Moszkvából érkeznek; Mejerholdot, aki Szentpétervárról jön.”

Németh Antal rendezőként, szakíróként is letette névjegyét külföldön: előadást tartott az 1933-as római színházi világkongresszuson, Münchenben német és olasz nyelven jelentette meg *Goethe und die moderne Bühne* című tanulmányát. Frankfurtban, Hamburgban, Bernben, Bécsben rendezett magyar klasszikusokat – színpadon és rádióban...

Tőkés Anna, Lehotay Árpád a paradicsomi színben. Németh Antal 1937-ben, a Nemzeti Színház megnyitására is megrendezte Az ember tragédiáját | fotó: Vajda M. Pál (OSZMI)

BÍRÁLOKBÓL CSINÁLÓK

Mindketten az újságírás, a kritika irányából közelítették meg a színházat: Hevesi tizenhét éves korától írt színikritikákat a Magyar Szemlébe, Németh tizennyolc évesen lett a Magyar-ság szerzője. Fiatal férfiakhoz illő harcossággal utasítottak el mindent, ami hátráltatta a korszerű színházi működést. Németh magasra tett mércéjét jól tükrözi, hogy már 1928-ban a tegnap művészenek nevezte az általa csak „*ügyes rendező nagyiparos*”-nak tartott Max Reinhard rendezőt, akit a század első felének egyik legnagyobb hatású színházi alkotójaként tartunk számon. Hevesi pedig egyenesen a Nemzeti Színház igazgatójának címezte az intézmény bírálatát tartalmazó írását, melynek hatására Beöthy László leszerződte a Nemzetibe rendezőnek. Németh Antal a szegedi színház rendezőjeként került kapcsolatba a bevett színházi működéssel és stílussal. Mindeközben mindketten újszerű közegre vágytak: Hevesi az első modern szellemű színházi vállalkozás, a Thália-Társaság meghatározó személyiségeként segítette, hogy a hivatalos színházi stílusba, struktúrába be nem férő darabok a fővárosi közönség elé kerülhessenek. Németh Antal pedig Alapi Nándor a vidéket célba vevő Országos Kamaraszínházának rendezőjeként fáradozott ugyancsak egy új szemléletű minőségi színház megteremtésén.

S közben a próza mellett mindketten odafordultak az opera irányába is: Hevesi rendezőként az Operaházba vitt be a műfajt új módon megközelítő szemléletmódot: „*kár, hogy sem Hevesi, sem Bánffy nem tudnak a torkokba bangot önteni, különben a budapesti Operaház volna a világ egyik legjobb operai színpada*” – írta 1913-ban a Nyugatban Bálint Aladár. Németh Antal pedig fiatalon tanulmányaival fogalmazott meg új alapvetéseket: 1934-ben publikálta *Az opera mint színpadi probléma* című írását, majd évtizedekkel később vidéki rendezőként operák sorát vitte színre. Pályájukon közös pont Offenbach műve, a *Hoffmann meséi*, melyet mindketten újjáformáltak: Hevesi dramaturgiai kiigazításai évtizedekre érvényesek lettek. Németh Antal pécsi rendezése pedig egyszeri különlegesség lett: az Eck Imrével és a Pécsi Balettel közösen színre vitt produkcióban egy-egy énekes és táncos közösen formálta meg a karaktereket.

Kettejük közül Németh volt az elszántabb útkereső: Kaszák avantgard mozgalmától indult, s az elsők között fedezte fel a Távol-Kelet színházi világát, a bábszínház műfaját, azokat a tendenciákat, melyek frissítő forrásai lehettek az európai teátrumok útkereséseinek. A Műcsarnokban 1923-ban rendezett Gyermekügyi Kiállításon egy hónapig bábozott Blattner Gézával: délutánonként a *Lúdas Matyi*-ban Döbrögi bábját mozgatta, este pedig a *Faust*-ot adták.

HEVESI SÁNDOR

1873. május 3., Nagykanizsa –
1939. szeptember 8., Budapest

A budapesti Tudományegyetemen jogot és filozófiát hallgatott, a doktori diploma megszerzését követően tanári pályán működött. 1892-től a Magyar Szemle újságírója volt. Először 1901-ben szerződött rendezőként a Nemzeti Színházhoz. 1904-ben többek között Benedek Marcellal, Lukács Györggyel együtt megalapította a Thália Társaság nevű, új utakat kereső színházi vállalkozást. 1907-ben a Népszínház rendezője lett, majd 1908-ban újból a Nemzeti Színházhoz szerződött. 1912-ben az Operaház főrendezőjének nevezték ki, majd visszatért a Nemzeti Színházba, melynek igazgatói posztját 1923 és 1932 között töltötte be. 1927 és 1932 között színpadi rendezést tanított a Színművészeti Akadémián. 1933-tól haláláig a Magyar Színház rendezője volt. 1921-ben lett a Petőfi Társaság, 1926-ban pedig a Kisfaludy Társaság tagja, 1930-ban az elsők között kapta meg a Corvin-koszorút. Műfordítóként, dramaturgként is működött. Számtalan színházi tanulmány szerzője, több önálló színházelméleti kötete jelent meg. Nevét a magyar színházművészet nemzetközi el- és megismertetéséért adományozott Hevesi Sándor-díj és a zalaegerszegi színház őrzi.

„...az állami színház, mint tradicionalista intézmény, nem sodródhatik minden új divattal, csakis a bevált és leszűrt eredményeket fogadhatja el, nem lehet se hirtelen, se késedelmes, nem rohanhat az élen, de nem is maradhat le, mert akár a divattól ragadtatja el magát, akár a hagyományhoz ragaszkodik görcsösen, elveszti közönségének egy részét s a politikai megítélés területére téved, ami legnagyobb veszedelem és válsága is egyúttal.” (*Színház és üzlet, Nyugat, 1930*)

ÚJÍTÓ PUCCSISTÁK

Miként vállalhatta el a bebetonozott tradíciók házaként számontartott Nemzeti Színház vezetését két ilyen következetesen és szigorúan újat kereső színházi alkotó? Nem volt ez ellentmondásban újat kereső elveikkel? – merülhet fel a kérdés. Nem, ha látjuk, hogy a hagyomány és az újítás mindkettejüknél egyenrangú kulcsszó volt: „*Abhoz, hogy egy tradíciót elevenen megtarthassunk, folyton forradalmat kell csinálnunk. A tradíciót nem lehet úgy őrizni, mint a poszt a lőportornyot vagy a takarékpénztárat, a tradíciót csak úgy lehet őrizni, mint ahogy a Vesta-szüzek a tüzet: folyton éleszeni kell, hogy ki ne aludjék*” – fogalmazott Hevesi, aki elutasította a múlt lenézését: „*Nincs olcsóbb közbely, mint a Mának aktuális dobogójáról leszólni a Tegnapot.*” Németh Antal pedig az elsők között emelt szót egy magyar színháztörténeti múzeum felállításáért. Egyikük sem a múlt értékeinek megtagadását vállalta fel, hanem a jelen selejtjét utasították el.

Hevesit az a Klebelsberg Kunó kultuszminiszter nevezte ki a Nemzeti Színház élére, aki a Színházi Élet szerint, amikor „Szegeden „*végignézte az ifjú Németh Antal első rendezését, szinte félhivatalosan közölte a jelenlevőkkel: »Ezt a fiatalembert a Nemzeti Színház vezetőjének neveljük.«*” A Németh Antalt kinevező Hóman Bálint miniszter pedig fiatalemberként levelezésben állt Hevesivel, többek között a Thália-Társulat helyzetéről

érdeklődött. Vagyis személyük kultúrpolitikai korszakoktól, vezetők-től függetlenül megkerülhetetlen volt.

Joggal gondolhatták, hogy az ország első színházának vezetőjeként segíthetik egy a jelenre reflektáló színházi kultúra felvirágoztatását. Amivel nem kalkuláltak, hogy a politika minden irányából célkereszt-be kerültek: ugyan az egyre erősödő szélsőjobboldali térhódítás kényszerítette le őket az igazgatói posztról, de a baloldal számára is végig elfogadhatatlan volt, hogy egy jobboldali kormány kinevezettjeként vállalkoztak a Nemzeti igazgatására. Fokozta az ellenérzéseket, hogy mindkettejük kinevezése „puccsal” járt. Hevesi beiktatását azért ítélik puccsnak, mert egyeztetés nélkül került az igazgatói székbe, a Magyar Országos Színügyi Tanács ezért tiltakozásként le is mondott. Németh Antal pedig azzal indította működését, hogy egy éjszaka kicserélte a színház társulatát: Hóman leváltotta a régi tagokat, Németh pedig szabadon megszerezthette a magánszínházak legjobbjait, hogy csak a Vígszínház olyan sztárjait említsük, mint Makay Margit, Tökés Anna, Csontos Gyula, Jávor Pál, Maklár Zoltán, Somlay Artúr. Így nemcsak a nemkívánatos tagoktól szabadult meg, s fiatalíthatott, de a frissebb hangvételű játékestilust is behozhatta a falak közé.

Autóban a Nemzeti vezetése, 1930 körül:
Hevesi Sándor igazgató és Csathó Kálmán főrendező

NÉMETH ANTAL

1903. május 19., Budapest –
1968. október 28., Balatonfüred

Egyetemi tanulmányait Budapesten és Berlinben végezte, majd később 1931 és 1933 között Münchenben, Kölnben, Párizsban tanulmányozta a korszerű színházi törekvéseket. 1928-tól részt vett az Országos Kamara Színház, a Színpadművészeti Stúdió, Jaschik Álmós iparművészeti iskolájának munkájában. 1929-től két évadon át a Szegedi Városi Színház rendezője volt. 1930-ban szerkesztői irányításával született meg a *Színészeti Lexikon*. Egyetemi éveitől kezdve folytatott újságírói tevékenységet, 1933 és 1935 között a Napkelet szerkesztőjeként is működött. 1935-től lett a Rádió főrendezője, valamint a debreceni tudományegyetem tanára. A Nemzeti Színház igazgatói posztját 1935 és 1944 között töltötte be. Leváltása után 1955-ig nem rendezhetett. 1950-től a Népművelési Intézet munkatársa lett. 1956-tól Kaposváron, Kecskeméten, majd Pécsen rendezhetett. 1965-ös nyugdíjazása után az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Osztályán dolgozott. Nevét a Kaposvári Egyetemen a Németh Antal Színházművészeti és Kulturális Központ, illetve a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem Németh Antal Drámaelméleti Intézete őrzi.

„A Nemzeti Színház túllépve az öncélú teatralitást, az önmagát kellettő rivalda fényéből igyekezzék a magyarság számára az önmagára találás útjait megvilágítani. (...) A Nemzeti Színház misszióját csupán akkor tudja betölteni és e hivatásának élni, ha a magyar közönséggel együtt él és dolgozik. (...) A nemzet színháza lélek és szellemiség. Spirituális vár, melyet nemzedékek építettek, építenek, s amely nem készül el soha, mert maga az örökké fejlődő élet.” (*A Nemzeti Színház hivatása*, 1937)

Bajor Gizi Hevesi és Németh Nemzetijének is oszlopa volt. Németh így írt róla: „megtaláltam kilencévi megfeszített munkám egyik legmegbízhatóbb támaszát”. A képen az asztalnál Bajor Gizi és Németh Antal

KORTÁRSÁK, KLASSZIKUSOK ÉS A TRAGÉDIA

Igazgatóként Hevesi a közönség szervezésre koncentrált: a bérletrendszer bevezetése mellett ciklusokat hirdetett. Shakespeare, Molière, Ibsen darabjai mellett a kor írófejedelme, Herczeg Ferenc életművét és a népszínmű legjobb darabjait is ciklusba szervezte. Schol, még Angliában sem játszottak annyi Shakespeare-t, mint akkor nálunk. Az újszerű bérletezés, egy-egy életmű intenzív figyelembe helyezése azonban csak részeredményeket hozott a látogatottságot illetően. Pénzügyileg olyan válsághelyzet alakult ki, ami a színház bezárásának gondolatát is felvetette.

Németh Antal igazgatóként a technika megújítására koncentrált, odafigyelve a színházépület minden részére: a nézőtéri széksoroktól, az előfüggöny frissítésétől kezdve a színpadi világitáson keresztül az öltözőkhöz épített fürdőig. De rendbe tetette még a művészbejáró melletti legendás kispadot is.

A dráma életrekeltségéről, a színházi előadás „működéséről” mindketten ugyanazt az alapvető fogalmazták meg: „*Az író, a színész, a közönség – ez az igazi dráma hármas egysége*” – vallotta Hevesi. Németh pedig így fogalmazott: a rendezőnek „*nemcsak összekötő kapocsra kell lennie az irodalmi mű, valamint a kortól determinált közönség, színész és színpad között, hanem a szó szoros értelmében alkotó művésszé, kinek kezében csupán anyag az irodalmi mű lelke és szórúhája, a színész teste és hangbeli adottságai, a színpad építészeti, festészeti és plasztikai lehetőségei, de anyag tulajdonképpen a közönség is, amelynek lelkéből formálja meg, hívja életre a rendelkezésre álló alakító eszközökkel művészi álmait.*” Ez a megközelítés ma evidencia – annak idején nem volt az.

A kortárs magyar drámairodalom melletti elkötelezettségük egyaránt érvényre jutott a klasszikusokra és a kortárs alkotókra figyelésben. Hevesi legnagyobb érdeme, hogy a Tanácsköztársaság iránti rokonszenve miatt mellőzötté vált Móricz Zsigmondot visszahozta a színpadra, s ezzel oldotta az író körüli csendet: 1928-ban a *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* című vígjátékot, 1929-ben a *Légy jó mindhalálig* adaptációját mutatta be. „*Hogy mi a rendező a színdarab életében, Hevesi Sándornál tanultam meg. (...) Hevesinél jobb rendezőt magyar író nem kívánhat társnak. Biztos színházi szeme van és egy naív gyermek őszinteségével adja át magát a költői alkotásnak. Nem engedi magát megvesztegetni az írói csapongástól. (...) Mindig az egész mű és a főcél vezérli*” – jellemezte az író a rendezőt.

Németh Antal pedig prózaírók sorát avatta drámaíróvá: Németh László, Tamási Áron, Kodolányi János, Kós Károly neve mutatja a „merítés” sokszínűségét. A legnagyobb siker Márai Sándor *Kaland* című drámája volt: háromszázötvenegy alkalommal játszották a Nemzeti Kamaraszínházában – a kor szak két sztárjával, Tőkés Annával és Jávor Pállal a főszerepben.

S mindkettejüknél hangsúlyos helyet kapott a misztérium, a passió műfaja. Hevesi Arnoul Gréban XVI. századi passiójátéka után műsorra tűzte a Nemzetiben Voinovich Géza *Magyar passióját*, Kállay Miklós *Szent Imre-legendáját*. Míg Németh Antal – akinek első szerepe gimnazistaként egy vallásos tárgyú misztériumban Heródes volt – nemzeti igazgatása nyitóelőadásaként a *Missa Solemnis* című liturgikus drámát mutatta be.

De mindkettőjük számára a legjelentősebb misztérium *Az ember tragédiája* volt.

Hevesi először 1908-ban a Népszínházban rendezte meg Madách klasszikusát, 1923-ban már a Nemzeti színpadán vitte színre (lásd erről Huber Beáta: *Forró jelen és lüktető valóság*, Nemzeti Magazin, X. évfolyam, 5. szám). Már akkor is a mitikus keretre helyezte a hangsúlyt, majd 1926-ban teljes egészében misztériumjátékként értelmezte a drámát.

Ezt a felfogást, a szertartásjellegét hangsúlyozta Németh is, aki talán a legtöbbet tette Madách művének megismertetéséért, minél árnyaltabb értelmezéséért. Elszántan küzdött a dráma nemzetközi ismertségeért is. Nyolc alkalommal vitte színre Madách remekét – hol monumentális nagyszínpadi műként, hol zárt kamaradarabként –, megrendezte Hamburgban és Frankfurtban is, de ha rajta múlik, még több bemutatót is jegyezhetett volna: több próbálkozása is kudarcba fulladt, szerette volna előadni a művet többek között a veronai arénában, s nagyszabású filmtervet is megálmodott Madách élete és alkotása kapcsán. Két hangjátékváltozatot is készített a műből, s az ő javaslatára mutatta be a dráma bábszínházi adaptációját Párizsban Blattner Géza. (lásd erről Balogh Géza: *Németh Tragédiái*, Nemzeti Magazin, 6. évfolyam, 2. szám)

ANTISZEMITA TÁMADÁSOK

Az ellenük irányuló támadások mögött egyaránt állt konzervatív színházi gondolkodás (megengedhetetlennek tartot-

Jávör Pál és Tőkés Anna Márai Sándor *A kaland* című darabjában
| fotó: Wellesz Ella

ták például, hogy Hevesi bármilyen módon is hozzányúljon a *Bánk bán*hoz), elbocsájtott vagy nem szerződött színészek – köztük Vaszary Piroska – bosszúhadjárata, és antiszemita hecckampányok sora. Utóbbival már Hevesinek is szembe kellett néznie: Szomory Dezső *Nagyasszony* című drámájának 1927-es bemutatásán a nézőteret sem kímélték a zsidó szerző ellen tüntetők bűzbombái. Hevesit végül pénzügyi visszaélésekre hivatkozva távolították el, de nyilvánvaló volt, hogy túlságosan függetlennek számított az új politikai vezetés számára. Németh Antal pedig ugyan szakmai és emberi érvekkel is megpróbálta felvenni a harcot a faji törvényeket érvényre juttató Színészakadémia működése ellen, de egyszerűen figyelmen kívül hagyták ellenérveit, majd személyét is mellőzték az új színházi rend megteremtésekor: ebből már számára is nyilvánvalóvá válhatott, hogy a tehetségtelen, de annál hangosabb nyilas törtétezők elsöprik.

Leváltásuk után mindkettejükre süllyesztő várt. Hevesi a Magyar Színházban még megmutathatta, hogy számolni kell vele: *A néma levente* bemutatója az egyik legnagyobb magyar színházi siker lett. Ám a faji törvények idején már kizárták, kiharcolták a színházi világból. Halála megmentette a II. világháborút követő korszak támadásaitól. Németh Antalnak

viszont ki kellett állnia az igazolóbizottságok számonkérését, az évtizedes félreállítást, majd a vidékre szorítottságot.

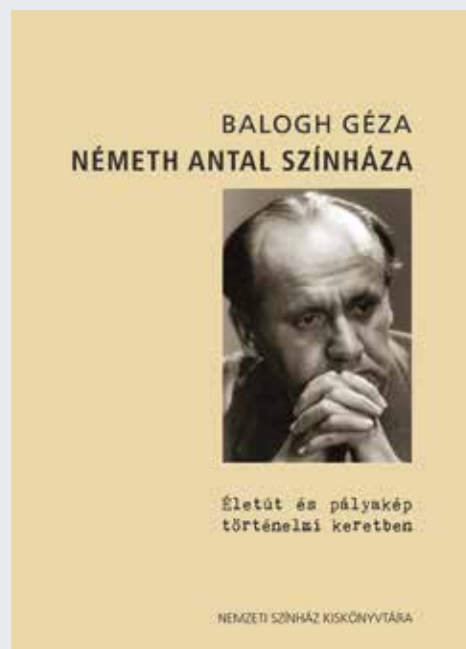
Mi maradt meg örökségként az életműükből? Rendezői működésükből megkerülhetetlenek *Tragédia*-értelmezések. Németh Antal *Színházi lexikona* mai szemmel olvasva is nélkülözhetetlen színháztörténeti, színházelméleti alapmű. S nem mondható mindennapinak, de példa, hogy a *Romeo és Júlia* 1995-ös miskolci bemutatójkor a napi próbarend mellé folytatásokban kikerült Hevesi *Az igazi Shakespeare* című tanulmánya, jelezve, hogy munkásságuk teret tud kapni évtizedekkel a haláluk után is.

MIKITA GÁBOR

| fotók: OSZMI, OSZK, Nemzeti Színház

NÉMETH ANTAL SZÍNHÁZA

Életút és pályakép történelmi keretben: A Nemzeti Színház Kiskönyvtárának kötete érdekes és olvasmányos formában ismerteti meg az olvasót Németh Antal színházelméleti, pedagógiai és gyakorlati színházi munkásságával. Balogh Géza bemutatja e sokszínű, fordulatokban gazdag pálya törekvéseit, sikereit, kudarcait és a kort, amelyben a Nemzeti Színház nagyhatású igazgatója és rendezője élt, harcolt és alkotott.

A főpróbahét csöppet sem diszkrét baja

(Jelenetek egy Előadás életéből VII.)

Már közel a teljes megvalósulásom, amit előadásnak hívnak, de még mindig van vissza valamennyi odáig. Baljós szó került forgalomba a színházban egy idő óta, mintegy sötét fenyegetés, mint a gyönyör előtti rettenet, lebegett a fejünk felett. Ez pedig a főpróba.

Nem tudom már, hányféle problémán szocializálódtam át eddig, olvastak, visszaolvastak, állítottak, rendelkeztek velem, aztán csak simán vagy fordítva rendeztek, de most valami más kezdődött e hét elejétől. (Ebből sejtethető, hogy már túl vagyok a héten, és túlélőn vagyok túl.)

A vésznek igen sok előjele volt, de nem említek egyet sem, inkább elmondom, mi történik ilyenkor. Mármint, a főpróbahéten.

Elsőbben mindenkit kicserél valaki vagy valami erre a hétfőre. Még az igazgató is merő ideoda gurungáló idegzsába; a rendező mérgezett egér, akkor is ordít, ha senki se hallja; a színészek ezerrel tanulják a szövegüket, amelyet ezerszer megtanultak már a próbák folyamán, de mintha hirtelen mindent elfelejtettek volna; az ügyelő felmondással vagy verbális agresszióval (miféle is jelenthet ez – de ő így mondta) fenyegetőzik; egyszerre senkinek sem jó a ruha, amit a jelmezeseiktől kapott; mindenkit szorít a cipő; nem működik a forgó; bedöglik a fény- vagy hangpult, olykor bedöglik mindkettő egyszerre; a dramaturg anyagi arccal súgja a félrevont kivételezettek fülébe, hogy ő megmondta: 1. a rendező tehetségtelen, 2. a darab szar, 3. a színészek soha nem voltak rosszabbak, mint ebben az előadásban lesznek, 4. a zenét a sarki krimóban sem túrnék meg a békés részeket, 5. a díszlet mindenhez és mindenre alkalmatlan; 6. a jelmezek avítottak és korszerűen korszerűtlenek és a többi.

Ezt a hetet *megnézés*, mint olyan, vezeti be. Megnéznek engem majdani önmagam lehetséges megvalósulásként. (Egészen jól nyomom már ezt az *én vagyok, aki nem én vagyok, de aki nem én vagyok, az mégiscsak én vagyok*-szöveget. A végén még meg is értem. És lehet, hogy az lesz a végem.) A megnézésen részt vesz az igazgató, a dramaturg és egy, a színházban (eddig) soha nem látott alak. Ezek hárman a rendező előtti sorba ültek le, amit a rendező addig senkinek sem engedett meg. Az esemény így a rendkívüli fontosság látszatát öltötte fel.

A terv, hogy azért néznek meg, hogy éppen úgy történjek meg majd a premieren, ahogy meg kell történnie, már az első pillanatban összeomlik. Kiderül számomra,

hogy valójában az itt a lényeg, hogy épp ne úgy történjen meg a színpadon, ahogy a megnézésen megtörténik. A megnézésnek ugyanis nem a megnézés a lényege, hanem ami utána következik. A színészek úgy játszanak ilyenkor, ahogy eddig nem játszottak. Tudják a szöveget, nem basztatják feltétlenül a sűgőt, a mozgás úgy történik, ahogy a koreográfus eltervezte, a díszletek nem omlanak össze vagy szét, a ruhákban lehet mozogni, a zene nem jön be korán vagy későn, a hang nem veszik el, a rendező nem állítja meg percenként, másodpercenként, tized-másodpercenként a próbát, egyszóval, azt hinném, végre a helyemre kerültem, és volt értelme annak a sok húhónak, amin átmentem.

Nade. Amikor összemegy a függöny, és a három ember hat tenyere spórolósan kétszer-háromszor udvariasan összeütődik, valami, eddiginél is setétebb fenyegetettség lesz úrrá az ürességtől kongó színháztermen. „A próba 20 óra 26 perckor befejeződött. Öltözzetek át, de senki se menjen haza. A büfében várakozzatok, megbeszélés később.” Valami ilyesmit mond az ügyelő, csak még ennél is ügyetlenebbül. A színészek szétszélednek az öltözők irányába, a rendező pedig az említett három emberrel az igazgató szobája felé caplat. Egyiknél sincs semmi, mégis olyan nehéz a járásuk, mintha bevásárló cekkerekkel tartanának hazafelé a hétvégi piacról. Látszik, mi több, jól látható, hogy a felelősség súlya nehezíti el az ő haladásukat. Eljött a főpróbahét nagyjelenete!

NAGYJELENET AZ IGAZGATÓ SZOBÁJÁBAN

RENDEZŐ (*elszánt*) Essünk túl!

IGAZGATÓ (*flegma*) Kezdem. Ez kész katasztrófa.

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK (*óvatos*) A második felvonás talán még nincs kész egészen. De akárhogy is, hosszú. Nem mondanám, hogy katasztrófa. Legfeljebb átmeneti csőd.

DRAMATURG (*védekező*) A húzásokkal a végsőkéig elmentünk.

RENDEZŐ (*önironikus*) Amit kihúztunk, azzal nem lehet megbukni.

IGAZGATÓ (*önuralomvesztett*) Te azzal fogsz megbukni, amit nem húztál ki. Te képes vagy erre is.

DRAMATURG (*kibátráló*) Az egész darabot nem húzhatunk ki.

„Amikor összemegy
a függöny, és
a három ember hat
tenyere spórolósan
kétszer-háromszor
udvariasan
összeütődik, valami,
eddiginél is sötétebb
fenyegetettség
lesz úrrá az
ürességtől kongó
színháztermen.

Orosz István grafikája

IGAZGATÓ *(megbántott)* Mondtam, hogy nem ezt a darabot kell műsorra tűzni.

RENDEZŐ *(felháborodott)* Én javasoltam?

DRAMATURG *(védekező)* Talán én javasoltam?

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK *(sokatmondó)* Én nyilván nem javasolhattam. De érteni vélem a célt vagy a szándékot. Vagy mindkettőt. Én értem.

IGAZGATÓ *(tanácstalan)* Ha senki se javasolta, a faszomba került bele a műsortervbe?

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK *(felmentő)* Valójában nem is annyira rossz ez a darab.

IGAZGATÓ *(ellenséges)* Mennyire nem?

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK *(békítő)* Hát, annyira. Nem.

IGAZGATÓ *(lélekvrörös)* H-t egész egyszerűen le kell cserélni (ő az egyik színész, összesen legfeljebb három mondattal...). Szereposztásbeli tévedés.

RENDEZŐ *(agresszív)* Az a tévedés, hogy valaki színpadra engedi, és még fizet is érte neki. Egy héttel bemutató előtt nem cserélek le senkit.

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK *(békítő)* Talán nem is kell. H. egészen üdítő J.-hez képest. Bár Z. egyenesen... hogyismondjam.

IGAZGATÓ *(mellekes)* Nem lehetne valami pozitívabb befejezést kialakítani?

RENDEZŐ *(diadalmas)* Nem lehet, baszd meg, ez egy klasszikus darab, baszd meg, majd egyszer olvasd el, baszd meg, a darabot, mielőtt műsorra tűzöd!

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK *(riadt)* Gyerekek! Ne legyetek gyerekek! Nincs ezzel az előadással különösebben nagy baj. Gondok persze vannak. De nem azért bajok, hogy ne tudjuk őket megoldani. A francban van már az a konyak?

(a jelenet háromnegyede innentől kihúзва... Utolsó replikák:)

IGAZGATÓ *(visszasápadt)* Érted már?

EGY, A SZÍNHÁZBAN SOHA NEM LÁTOTT ALAK *(kedélyes)* Nem végzetes tehát a baj. Mi sem szoktunk jobban állni bemutató előtt. Senki se szok'.

DRAMATURG *(újratölt)* A számból vetted ki. Mindenki szop. Amit lehetett, kihoztuk. Vagy behoztuk.

RENDEZŐ *(álságos)* Sokat segítettetek, a bemutatóig még tudok javítani az előadáson.

Fél órával később a büfében a rendező így szól a színészekhez: Gyerekek, nyugi van. A nagyokosok semmi értelmeset nem tudtak mondani. Csak csépeztük fölöslegesen a levegőt. *(Közbeszólás: a whiskeyt.)* Csak konyak volt. A bemutatón lesz whisky. Meg voltak elégedve. Dicsérték, mennyire jól állunk. A ti érdemetek. Minden marad, ahogy eddig. Néhány apró változást azért eszközölnünk kell.

A rendező másfél óra múlva befejezi az átrendezést, és félreteszi az isten ostorát. A színészek szétszélednek, mit sem érve az egészből. Hogy akkor mi igen, és mi nem. És én? Akkor most én igen? Vagy nem?

**10. VÉNÉGY
FESZTIVÁL**
ÉS SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

SZÍNHÁZ

06.22.

FELEDI JÁNOS – FELEDI PROJECT – OLÁH DEZSŐ
VIBRATONE QUARTET {HU}: ESSZENCIA

06.23.

OLOMOUCI MORVA SZÍNHÁZ {CZ}: VERNÁSZ

06.24.

SONG OF THE GOAT SZÍNHÁZ {PL}: ANTIGONÉ

06.25.

KASSAI ÁLLAMI SZÍNHÁZ {SK}: MILADA HORÁKOVÁ

UTCASZÍNHÁZ

06.22.

KTO SZÍNHÁZ: AZ IDŐ ILLATA {PL}

06.23.

V.O.S.A. SZÍNHÁZ: EXP{O}EDÍCIÓ {CZ}

06.24.

YOUNÁK CIRKUSZ: YOUNÁK {SK}

06.25.

LEMBERGI VOSZKRESZENIJ AKADEMIAI SZÍNHÁZ:
UKRAJNA. SEVCSENKO TESTAMENTUM {UA}

**Minden nap: VR Színház +
gyerekprogramok**

OLYMPICS

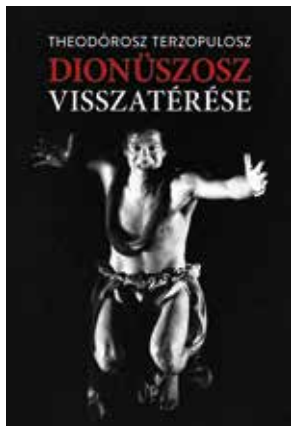
110

**10. Színházi Olimpia
10th Theatre Olympics**

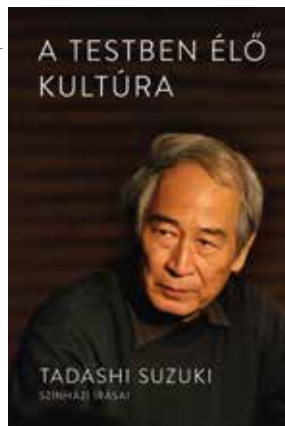

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

OLVASNIVALÓ SZÍNHÁZ

A Színházi Olimpia két alapítójának, a görög Theodorosz Terzopulosznak és a japán Suzuki Tadashinak a módszerét, különleges látásmódját, értékrendjét bemutató kötetek láttak napvilágot. A *Dionüszosz visszatérése* a görög mester színészténingjét és az antik tragédiák világába visszanyúló filozófiáját mutatja be. A *testben élő kultúra* írásaiban a japán rendező, pedagógus és filozófus életművének elméleti és gyakorlati irányai, a japán és az európai színház közötti kapcsolódások ismerhetők meg. A hiánypótló könyvek a Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Nemzeti Színház közös kiadásában jelentek meg.

HÍREK

ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

A Nemzeti Színház kilencedik éve adja át Nagyszínpadját a diákszínjátszóknak. Az idén április 13-án került sor a 2023-as Madách-emlékévhöz kapcsolódva az Ádámok és Évák ünnepére. Az eseményre 343 középiskolás érkezett tizennégy iskolából. Egy-egy csapat az általuk színpadra állított szint mutatta be Madách Imre művéből, *Az ember tragédiájából*.

ÚJABB ÖT ÉV

Vidnyánszky Attila marad a Nemzeti Színház vezérigazgatója a következő öt évben is – jelentette be Csák János kulturális és innovációs miniszter. A régi-új igazgató 2013 óta vezeti a Nemzetit. Pályázata elérhető a nemzetisinhaz.hu oldalon.

VERSÜNNEP

A Versünnep Alapítvány versenyprogramjára jelentkezett hivatásos előadóművészek nyilvános döntőjét április 11-én tartották a Nemzeti Színházban. A tizenegy döntős közül öten versmondással, négyen versmegzenésítéssel, ketten képzőművészeti alkotással versenyeztek. Az idén évfordulós szerzők – Petőfi, Madách, Szendrey Júlia és Kormos István – művei mellett kortárs költők, így Szabó T. Anna, Dubrovay László, Dankó Richárd és Füzesi Magda versei hangzottak el a döntőben. A Versünnep fődíját Ferenci Attila (a fotón), illetve Lovászi Edina és zenekara kapta.

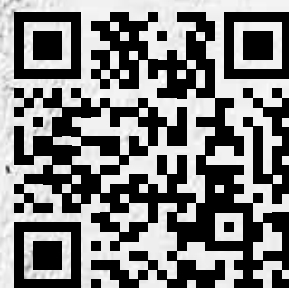
SZENTIVÁNÉJI ÁLOM A SZIGETEN

Shakespeare *Szentivánéji álom* című darabját mutatja be a Nemzeti Színház június 24-én a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon. Az előadás, amelyet az ukrán Ivan Urivszkij rendez, a Színházi Olimpia záróeseménye. A Petro Bogomazov (a fotón) színpadi terveinek bemutatásával kezdődött el a munka, és hamarosan a próbák következnek.

Libri **Ajándékkártyák** *Gondolatolvasás helyett*

libri.hu/ajandekkartya

Minden könyv
hozzánk
tesz valamit

Minden könyv
hozzánk
tesz valamit

Libri
Könyvesboltok

JÚNIUSIG | RIVALDA

OLIMPIA AZ M5-ÖN » Rivalda címmel összefoglaló műsorral jelentkezik egészen június végéig a Színházi Olimpia eseménysorozat az M5 csatorna szombat esténként 18 óra 30-tól. Interjúk, beszámolók az elmúlt hét legizgalmasabb eseményeiről és ajánlók az elkövetkező programokról, de bepillantunk a színpalak mögé is. A műsorvezető Sztankay Ádám.

mikor? hol?

minden szombaton, 18 óra 30-tól • M5 csatorna

AZ ELŐADÁSOK UTÁN | KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓK

ÉLMÉNYCSERE » Az olimpia MITEM-es előadásai után ebben az évben is lesznek közönségtalálkozók. Lehetőség a színpadi élmény utáni beszélgetésekre a színészekkel és a rendezőkkel.

mikor? hol?

az előadások után • Nemzeti Színház, első emeleti előcsarnok

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

MÁJ. 8. | MEXIKÓ

BESZÉLGETÉSEK A KORTÁRS MEXIKÓI SZÍNHÁZRÓL » Találkozás a mai mexikói teátrumi szcéna jeleivel: többek között Luis de Tavarával, a Mexikói Nemzeti Színház alapítójával és mai igazgatójával, Aurora Canóval (akiket *A fundamentalista* című előadásban színészként láthatunk).

mikor? hol?

május 8. – 17 óra • Kaszás Attila Terem

MÁJ. 20. | KÖNYVBEMUTATÓ

A SZÍNHÁZ ÖT KONTINENSE » Eugenio Barba és Nicola Savarese különleges színházi útikönyve a színész materiális kultúrájának tényeit és legendáit mutatja be. Részvevők: Eugenio Barba, Regős János, Pintér-Németh Nikolett és Antal Zsolt.

mikor? hol?

május 20. – 18 óra • Nemzeti Színház, első emeleti előcsarnok

PROGRAMAJÁNLÓ

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	4 Cs	19:00	Ink MITEM – 1 Dimitrisz Papaianou táncelőadása
Kaszás Attila Terem	4 Cs	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Kaszás Attila Terem	5 P	19:30	A sűgó Berettyán Nándor
Gobbi Hilda Színpad	6 Szo	19:00	A fundamentalista MITEM – 2 Juha Joleka
Nagyszínpad	7 V	19:00	Moszkva MITEM – 2 Aurora Cano
Gobbi Hilda Színpad	7 V	17:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Gobbi Hilda Színpad	8 H	19:00	Emiliana Zapata asszonyai MITEM – 3 Conchi León
Kaszás Attila Terem	9 K	19:30	Hazatérés Lukács György
Nagyszínpad	10 Sze	19:00	Faust tragédiája MITEM – 4 Yang Zhankun
Gobbi Hilda Színpad	11 Cs	19:00	CCY – WITKAC-Y Menazséria MITEM – 5 Witkacy ifjúkori műveiből
Nagyszínpad	12 P	19:00	Állítsátok meg Arturo Uit! MITEM – 6 Bertolt Brecht
Kaszás Attila Terem	13 Szo	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Gobbi Hilda Színpad	14 V	19:00	Caligula MITEM – 6 Albert Camus
Gobbi Hilda Színpad	15 H	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	15 H	19:30	Hazatérés Lukács György
Nagyszínpad	16 K	19:00	Hajtsd ekédet a holtak csontjain át MITEM – 7 Olga Tokarczuk regénye alapján
Nagyszínpad	17 Sze	19:00	Hajtsd ekédet a holtak csontjain át MITEM – 7 Olga Tokarczuk regénye alapján
Kaszás Attila Terem	17 Sze	19:30	Woyzeck Georg Büchner
Kaszás Attila Terem	18 Cs	19:30	A sűgó Berettyán Nándor
Eiffel Művészeti Stúdió	18 Cs	19:00	A megesett hercegnő története MITEM – 8 Silviu Purcărete – IV. Tsuruya Namboku
Gobbi Hilda Színpad	19 P	19:00	Resurrexit Cassandra MITEM – 9

A MITEM-EN SZÍNPADRA LÉPŐ TÁRSULATOK (A BEMUTATKOZÁS SORRENDJÉBEN)

1 Dimitrisz Papaianou | Athén, Görögország • **2** Teatro de Babel | Mexikóváros, Mexikó • **3** Mexikói Nemzeti Színház | Mexikóváros, Mexikó • **4** The Central Academy of Drama | Peking, Kína • **5** Witkacy Theatre | Zakopane, Lengyelországon • **6** Ivan Franko Ukrán Nemzeti Dráma Színház | Kijev, Ukrajna • **7** Complicité | London, Egyesült Királyság • **8** Radu Stanca Nemzeti Színház | Nagyszeben, Románia • **9** Troubleyn-Jan Fabre Színház | Antwerpen, Belgium • **10** ISTA – Theatrum Mundi | a Nemzetközi Színházantropológiai Iskola előadása • **11** Societas | Cesena, Olaszország • **12** Teatro Tascabile, Kalatharangini Kathakali School | Bergamo, Olaszország és Kerala, India • **13** Atto Unico produkció | Olaszország

Az Emiliano Zapata asszonyai, a Hajtsd ekédet a holtak csontjain át! 12, a fundamentalista, a BROS, A csalóányok tangója 14, a Macbeth, az Ink, a Moszkva, az Állítsátok meg Arturo Uit!, a Caligula, a Resurrexit Cassandra, a Woyzeck 16 éve felülieknek nem ajánlott
Kísérőrendezvényeinkről az 55. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2023. MÁJUS

Eiffel Művészeti Stúdió	19 P	19:00	A megesett hercegnő története MITEM – 8 Silviu Purcărete – IV. Tsuruya Namboku
Nagyszínpad	20 Szo	19:00	Anasztásisz (Feltámadás) MITEM – 10
Gobbi Hilda Színpad	20 Szo	19:00	Resurrexit Cassandra MITEM – 9
Kaszás Attila Terem	22 H	19:30	HOBO: Utcazenész
Nagyszínpad	23 K	19:00	BROS MITEM – 11 Romeo Castellucci
Nagyszínpad	24 Sze	19:00	BROS MITEM – 11 Romeo Castellucci
Gobbi Hilda Színpad	24 Sze	19:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	25 Cs	15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	26 P	22:00	Történetek a Mahábharátából MITEM – 12 Indiai kathakali
Szent István tér	26 P	20:00	Csíksomlyói passió
Kaszás Attila Terem	30 K	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Gobbi Hilda Színpad	31 Sze	19:00	A csalogányok tangója MITEM – 13 Emma Dante

HOBO: Utcazenész
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata • 2023. április–május, XI. évfolyam 1–2. szám

ELMÉLET ÉS GYAKORLAT – FÓKUSZBAN A VILÁGSZÍNHÁZ NAGYMESTEREI

A 10. Nemzetközi Színházi Olimpián három nevezetes könyvbemutatóra is sor kerül. A MITEM keretében személyesen is találkozunk egymással az olimpia két alapítója, a japán Suzuki Tadashi és a görög Theodórosz Terzopulosz. Az általuk vezetett színházak bemutatkozásán túl (a Suzuki Társulat A trójai nőkkel és az Elektrával, az Attisz Színház a Nórával szerepel) e lapszámunkban közzétett írásainkkal arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a két mester rendezői hitvallása mostantól végre magyarul is hozzáférhető. Hasonló szennáció lesz májusban Eugenio Barba és Nicola Savarese új könyvének megjelenése, mely szorosan kapcsolódik az olimpia keretében rendezett Nemzetközi Színházantropológiai Iskola / Új generáció (ISTA/NG) műhelyének találkozójához.

„A hagyományos japán színházban az előadás helyszíne is rendelkezett egy erőt sugárzó központtal, vagyis hierarchikus felépítésű volt. A nó-színházban mindig voltak olyan kijelölt ülőhelyek, ahol az istenség és a shōgun együtt foglalhatott helyet. A kabuki-színházakban a bejárat fölötti yagura nevű torony olyan átjáróként működik, amelyen keresztül az istenség aláereszkedhet a színházba.” (Suzuki Tadashi)

„Ma Isten nem létezik, Isten helyett ott a bank, a tőzsde, ami bennünket fenyeget. (...) A színész, ha harcos akar lenni, konfrontálódnia kell. Fenyegetőnek kell lennie, mert a dionüszoszi energia egyben pusztító is. Teste egy olyan energia hordozója, amelynek két formája van: Erős és Thanatosz.” (Theodórosz Terzopulosz)

„A mutatóványosok és sarlatánok virágzó üzletet csináltak a vásárokon és piacokon. (...) Gyakran alkalmaztak cinkostársakat, akik elrejtőzve a tömegben kilopták a pénzt az óvatlan járókelők derékóvén függő pénztárcákból. Hogy portékáikat eladják, egyre látványosabb effektusokat vetettek be: bohóckokat, zenészeket, táncosokat, idomított állatokat, de mindeneke előtt színésznőket foglalkoztattak.” (Eugenio Barba – Nicola Savarese)

„Korunk ellentmondásai számosak. Meg tudjuk-e ragadni sajátosan magyar gondolat- és ízlésvilágunkat úgy, hogy előadásaink ne váljanak provinciálissá, hanem a világszínház kortárs

A TARTALOMBÓL:

Szabadtéri mutatóványosok és hivatásos színészek – részlet **Eugenio Barba** és **Nicola Savarese** A színház öt kontinense című könyvéből • „Ő nem régész, hanem merész újító” – **Theodórosz Terzopulosz** írása Suzuki Tadashiról • Hagyomány és alkotóerő – egy fejezet **Suzuki** A testben élő kultúra című kötetéből • Dionüszosz visszatérése – **Ileiana Dimadi** 12 kommentárja Terzopulosz alkotói krédójáról • Határokon átvélve – **Penelope Chatzidimitriou** tanulmánya a japán és a görög mester együttműködéséről • Költői és/vagy epikus színház? – **Pálfi Ágnes** és **Szász Zsolt** írása • Piacot keresünk vagy közösséget építünk? – részlet **Vidnyánszky Attila** nyertes vezérigazgatói pályázatából • Egy csatakiállítás: a Harmadik Színház (2. és 3. rész) • „A megújulás egyfajta szélárnyékban történt” – életútinterjú **Regős Jánossal** • „A bruttó nemzeti boldogság fontosabb, mint a bruttó hazai termék” **Aled Rhys Jones**, az AITA/IATA elnöke

folyamataiba is illeszkedjenek? (...) Piacot keresünk egy kulturális intézmény számára, vagy közösséget építünk a színház eszközeivel?” (Vidnyánszky Attila)

„Ma négy kis kukkinit szedtem le a kertemből. (...) Minden előkészítő munkát én végzek, de soha nem lehetek biztos abban, hogy a növények megnőnek-e, és hogy teremnek-e végül kukkinit. Mert részben a napsütéstől függ, (...) részben attól, hogy a magok nem túl öregek-e, lesz-e virág. Dolgozni kell, minden lehetséges módon elő kell készíteni a talajt, de az eredményre nincs végső garancia.” (Julia Varley)

Tájékoztatás a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

10. Színházi Olimpia
MAGYARORSZÁG

Minden, amit a
**10. Nemzetközi
Színházi Olimpiáról**
tudni érdemes.

SZINHAZ.ORG

Mit? Mikor? Hol?

**58 ország
400 társulat
750 előadás
7500 fellépő**

2023. április 1. – július 1.

„MONDOTTAM: EMBER: KÜZD! ES BIZVA BIZZAL.”
MADÁCH IMRE

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Emiliano Zapata asszonyai – a Mexikói Nemzeti Színház előadása a MITEM-en | fotó: Jose Jorge Carreón Robledo

A 10. SZÍNHÁZI OLIMPIA – 9. MITEM • MÁJUSI ELŐADÁSOK

Dimitrisz Papaianou: **INK** (Athén) | Juha Joleka: **A FUNDAMENTALISTA** (Mexikóváros) |
Aurora Cano: **MOSZKVA** (Mexikóváros) | Conchi León: **EMILIANA ZAPATA ASSZONYAI** (Mexikóváros) |
Yang Zhankun: **FAUST TRAGÉDIÁJA** (Peking) | Witkacy ifjúkori műveiből: **CCY - WITKAC-Y
MENAZSÉRIA** (Zakopane) | Brecht: **ÁLLÍTSÁTK MEG ARTURO UIT!** (Kijev) | Camus: **CALIGULA**
(Kijev) | Olga Tokarczuk regénye alapján: **HAJTSAD EKÉDET A HOLTAK CSONTJAIN ÁT** (London)
| Silviu Purcărete – IV. Tsuruya Namboku: **A MEGESETT HERCEGNŐ TÖRTÉNETE** (Nagyszeben) |
Ruggero Cappuccio: **RESURREXIT CASSANDRA** (Antwerpen) | Eugenio Barba: **ANASZTÁSZISZ
(FELTÁMADÁS)** – International School of Theatre Anthropology, Theatrum Mundi |
Romeo Castellucci: **BROS** (Cesena) | **TÖRTÉNETEK A MAHÁBHARÁTÁBÓL** (Bergamo, Kerala) |
Emma Dante: **A CSALOGÁNYOK TANGÓJA** (Palermo)